



Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

JANITA HUMALAMÄKI

Velkajärjestelyhakemusten hylkää- misen syyt Pirkanmaan käräjäoi- keudessa

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2021

Tekijä Humalamäki, Janita	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 04/2021
	Sivumäärä 67	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Velkajärjestelyhakemusten hylkäämisen syyt Pirkanmaan käräjäoikeudessa		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Opinnäytetyön aiheena oli velkajärjestelyhakemusten hylkäämisen syyt Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Työssä perehdyttiin oikeuslähteiden avulla siihen, mistä syistä yksityishenkilön velkajärjestelyhakemuksia lain mukaan voidaan hylätä. Työn toisessa osassa keskityttiin Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuviin velkajärjestelyhakemuksiin, joista eriteltiin hylätyt hakemukset ja perehdyttiin tarkemmin hylkäysten syihin. Tutkimuksen kohteeksi valikoitui velkajärjestelyhakemusten hylkäysten syyt, sillä Pirkanmaan käräjäoikeudessa ei ollut tilastoa siitä, mistä syistä velkajärjestelyhakemuksia hylätään. Opinnäytetyössä tilastoitiin vuotta 2018, sillä vuonna 2019 ja 2020 hakemuksia saapui normaalia vähemmän, johtuen talous- ja velkaneuvonnan uudistuksesta sekä koronapandemiasta. Opinnäytetyössä teoriaosuus saatiin perehtymällä pääosin lainsäädäntöön, hallituksen esityksiin, oikeustapauksiin sekä oikeuskirjallisuuteen. Teoriaosassa selvitettiin mitä yksityishenkilön velkajärjestely tarkoittaa, mitkä ovat sen edellytykset ja millainen prosessi se käräjäoikeudessa on. Empiriaosassa saatiin tutkimukselle kvantitatiivisia määreitä selvittämällä Tuomas-järjestelmästä hylätyt velkajärjestelyhakemukset vuodelta 2018, jonka jälkeen saaduista di-aareista ja päätösasiakirjoista selvitettiin perusteet hakemusten hylkäämisille. Näin kvantitatiivisista määreistä saatiin samalla pohja kvalitatiivisille tutkimuskysymyksille. Tutkimuksen tuloksena saatiin selville, että Pirkanmaan käräjäoikeudessa on vuonna 2018 hylätty 50 velkajärjestelyhakemusta. Velkajärjestelyhakemuksia hylättiin yleisimmin esteperusteen perusteella. Yleisin esteperuste hylkäämisen syynä oli piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen.		
Asiasanat velkajärjestely, velkajärjestelyn edellytykset, velkajärjestelyn este		

Author Humalamäki, Janita	Type of Publication Bachelor's thesis	Date 04/2021
	Number of pages 67	Language of publication: Finnish
Title of publication Grounds for refusal of applications for debt restructuring at Pirkanmaa General Court of First Instance		
Degree program Business Administration		
This thesis concentrates on grounds for refusal of applications for debt restructuring at Pirkanmaa General Court of First Instance. The main purpose of the study was to find out what are the grounds to dismiss a private person's application for debt restructuring. Legislation, court cases and literature were used as background material of the first part of the study. The second part of the study deals with applications received by Pirkanmaa General Court of First Instance. Rejected applications were carefully analyzed in order to find out different grounds for refusal. The topic was chosen because there were no statistics on grounds for refusal at Pirkanmaa General Court of First Instance. Year 2018 was analyzed in this study as during years 2019 and 2020 less applications were received due to a reform of financial and debt counselling and COVID-19 pandemia. The theoretical part of the study is based on legislation, Government's proposals, court cases and legal literature. It explains the content of a private person's debt restructuring, what conditions the person has to meet and how is the process at the General Court of First Instance. The empirical part of the study refers to quantitative research on rejected applications registered in Tuomas system in 2018. Grounds for refusals were investigated from final decisions and records and qualitative questions formulated based on the findings. As a result, we found out that Pirkanmaa General Court of First Instance had dismissed 50 applications for debt restructuring. Most of refusals were made based on a legal obstacle. The most common legal obstacle was careless and irresponsible indebtedness.		
<u>Key words</u> debt adjustment, prerequisites, impediments to debt adjustment		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	9
2.1 Teoreettinen viitekehys	10
2.2 Tutkimusaineisto	10
2.3 Tutkimuksen vaiheet	12
3 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY	13
3.1 Historia	14
3.2 Lainsäädännön muutokset	15
4 VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET	17
4.1 Maksukyvyttömyys	17
4.2 Väliaikainen syy	18
4.3 Sosiaalinen suorituseste	20
4.4 Painavat perusteet	20
5 VELKAJÄRJESTELYPROSESSI KÄRÄJÄOIKEUDESSA	21
5.1 Hakemus ja vireilletulo	22
5.2 Velkojien ja velallisen kuuleminen	23
5.3 Velkajärjestelyn aloittaminen tai hylkääminen	24
5.4 Vireilletulon ja aloittamisen oikeusvaikutukset	24
5.4.1 Vireilletulon oikeusvaikutukset	24
5.4.2 Maksukielto	25
5.4.3 Perintäkielto	25
5.4.4 Ulosmittauskielto	25
5.4.5 Väliaikainen kieltä	26
5.5 Maksuohjelma	26
5.6 Maksuohjelman kesto	27
5.7 Maksuohjelman vahvistaminen	28
5.8 Maksuohjelman vahvistamisen oikeusvaikutukset	28
5.9 Lisäsuoritusvelvollisuus	29
6 VELKAJÄRJESTELYN YLEISET ESTEET	29
6.1 Rikollinen toiminta	30
6.2 Rikosepäily	33
6.3 Keinottelun luonteinen elinkeinotoiminta	34
6.4 Taloudellisen aseman sopimaton heikentäminen	35
6.5 Velallisen vilpillinen käyttäytyminen ulosottomenettelyssä	37
6.6 Virheellisten tietojen antaminen velkojille	37

6.7 Piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen.....	38
6.8 Velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti.....	43
6.9 Ennakoitu maksuohjelman noudattamatta jättäminen	44
6.10 Aikaisempi velkajärjestely	45
6.11 Yksityishenkilöiden väliset velat	46
7 VELKAJÄRJESTELYN MYÖNTÄMINEN ESTEESTÄ HUOLIMATTA.....	47
7.1 Velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut olosuhteet.....	48
7.2 Velkaantumisesta kulunut aika	49
7.3 Velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta	50
8 VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSET SUOMESSA.....	52
8.1 Tilastoa saapuneista velkajärjestelyhakemuksista	52
8.2 Tilastoa hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista	53
9 VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSET PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDESSA	55
9.1 Syyt vuoden 2018 tilastointiin	55
9.2 Saapuneet velkajärjestelyhakemukset.....	56
9.3 Hylkäämisen syyt.....	57
10 POHDINTA	60
LÄHTEET	

SYMBOLI- JA LYHENNELUETTELO

HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
KO	Käräjäoikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OM	Oikeusministeriö
SVT	Suomen virallinen tilasto
TakL	Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta (361/1999)
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
THO	Turun hovioikeus
VJL	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993)

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on juridinen ja tarkempi juridiikan osa-alue opinnäytetyössäni on insolvenssioikeus. Insolvenssioikeuteen kuuluvista insolvenssimenettelyistä opinnäytetyöni keskittyy ainoastaan yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Insolvenssioikeus tarkoittaa sitä lainsäädäntöä, joka säätelee maksukyvyttömyyttä ja sen oikeudellisia seurauksia. Insolvenssioikeudella tarkoitetaan myös oikeustieteellistä tutkimusta, joka kohdentuu kyseiseen oikeudenalaan. (Koulu 2004-, luku 1.1.) Suppeassa merkityksessä insolvenssioikeudella viitataan menettelyihin, jotka koskevat velallisen varallisuutta ja velkoja kokonaisuudessaan. Näitä kutsutaan yleistäytöntöönpanoksi, joihin lukeutuu yksityishenkilön velkajärjestely, konkurssi sekä yrityssaneeraus. Laajassa merkityksessä insolvenssioikeus kattaa lisäksi myös ulosoton, joka on erillistäytöntöönpanoa. (Tieteen termipankin [www-sivut 2021](http://www.sivut.2021).)

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä tuli voimaan 8.2.1993, kun Suomessa vallitsi erittäin ankara lama-aika. Laman aikaan monet yritykset ajautuivat konkurssiin ja työttömyys kasvoi voimakkaasti. Ahdingon helpottamiseksi luotiin velkajärjestelymenettely, jossa määriteltiin velkajärjestelyn saannin ehdot, velkojen maksuohjelman aika sekä mahdollisuus tiettyjen edellytysten täytyessä säilyttää oma koti. Laki oli hyvin tärkeä parannus velallisten asemaan. (Häkkänen 2018.)

Koska maksaminen on muuttunut enenevässä määrin digitaaliseksi ja monenlaisten kulutusluottojen tarjonta on kasvanut, on se luonut omalta osaltaan myös maaperää velkaantumiselle. Ylivelkaantuminen vaikuttaa merkittävästi elämän perusedellytyksiin ja arkeen. Siihen ei ole löydettävissä yhtä ja ainoaa nopeaa ratkaisua, vaan tarvitaan laaja valikoima erilaisia tapoja auttaa. Tämä on vaatinut hallitukselta ja oikeusministeriöltä toimia, joilla ylivelkaantumista voitaisiin edelleen ehkäistä. Velkajärjestelylaista sekä muista velkojen järjestelykeinoista on hyötyä koko yhteiskunnalle, sillä ne pienentävät sosiaalitoimen menoja, tarpeetonta ja tehotonta perintää sekä myös vähentää harmaata taloutta. (Häkkänen 2018.)

Työni toimeksiantajana toimii Pirkanmaan kärjäoikeus, jossa työskentelen tällä hetkellä kärjäsihteerinä insolvenssiasioita käsittelevällä osastolla. Pääasialliset työtehtäväni painottuvat tällä hetkellä sekä kärjänotaareiden että kärjätuomarin kanssa tehtäviin velkajärjestelyasioihin. Vuonna 2020 Pirkanmaan kärjäoikeuden tuomiopiiriin väestömäärä on ollut 521 147 henkilöä ja se on käsittänyt 22 kuntaa. 1.1.2020 lukien Pirkanmaan kärjäoikeuden tuomiopiiriin on kuulunut lisäksi Kuhmoinen. Pirkanmaan kärjäoikeudessa oli vuoden 2020 loppuun mennessä 156 vakinaista virkaa. (Pirkanmaan kärjäoikeuden vuosikertomus 2020, 10.)

Aihetta miettiessäni keskustelin Pirkanmaan kärjäoikeudessa toimivan velkajärjestelyasioiden vastuutuomarin sekä oman osastoni osastonjohtajan kanssa. Selvisi, ettei Pirkanmaan kärjäoikeudella ole tilastoa siitä, mistä syistä velkajärjestelyhakemuksia hylätään. Opinnäytetyöni avulla minun oli tarkoitus selvittää tämä. Kyseisestä aiheesta ei myöskään ole tehty vastaavanlaista tutkimusta, vaikka velkajärjestelyn esteperusteita ja hylkäyksiäkin on useissa opinnäytetöissä tutkittu.

Työn alkuosassa käydään läpi, mitä yksityishenkilön velkajärjestely tarkoittaa, millainen menettely se on ja mitä siihen pääsy edellyttää. Teoriaosuuden loppupuolelle on jätetty velkajärjestelyn yleisistä esteistä kertominen, sillä se kytkeytyy työn empiriaosaan. Varsinaisessa teoriaosuuden jälkeen alkavassa empiirisessä osuudessa selvitetään velkajärjestelyhakemusten kokonaismäärät Suomessa, jonka jälkeen pureudutaan Pirkanmaan kärjäoikeuteen saapuneisiin velkajärjestelyhakemuksiin. Pirkanmaan kärjäoikeuteen saapuneista velkajärjestelyhakemuksista eritellään kaikki hylätyt hakemukset ja tilastoidaan hylkäysten syyt.

Velkajärjestelyhakemuksia saapui vuonna 2019 talous- ja velkaneuvonnan uudistuksen vuoksi ja vuonna 2020 koronapandemian vuoksi aiempaa vähemmän, joten tilastot on tehty koskien vuotta 2018. Työssä on tuotu tarkemmin esiin syitä sille, miksi tutkimus keskittyy juuri vuoteen 2018.

2 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Opinnäytetyötä tehdessä hyödynnettiin käytettävänä tutkimusmenetelminä sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista menetelmää. Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta voidaan pitää jokaisen tutkimuksen perustana, sillä laadullisen tutkimuksen avulla ilmiöitä voidaan ymmärtää. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus puolestaan vaatii taustalleen aina teorioita sekä malleja, joita juuri laadullisesta tutkimuksesta saadaan. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käsitellään lukuja sekä niiden keskinäisiä suhteita, kvalitatiivisen tutkimuksen ollessa kaikkea muuta jäljelle jäävää tutkimusta. (Kananen 2010, 37 & 48; Kananen 2015, 233.)

Yhdistin työssäni kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen myös empiirisen oikeustutkimuksen menetelmiä. Empiirisen oikeustutkimuksen avulla voidaan selvittää, miten lainsäädäntö käytännössä toteutuu, millaisia vaikutuksia lainsäädäntöön tehtävillä uudistuksilla on, miten tuomioistuimet käytännössä toimivat ja millaisia ratkaisuja ne antavat. Toisin sanoen siinä tutkitaan kuinka eri instituutiot, säännökset tai menettelyt toimivat ja millaisia vaikutuksia näillä toiminnoilla on. Empiirinen tutkimus voidaan luokitella oikeustieteelliseksi silloin, kun sen kohteena ovat juridiset instanssit, säännökset tai muut vastaavat oikeustieteeseen sisältyvät ilmiöt. Empiirisessä tutkimuksessa aineistot sekä tutkimusmenetelmät voivat olla sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia. (Ervasti 2004, 12; Lindfors 2004, 77 & 80; Nieminen & Lähtenmäki 2021, 12.)

Opinnäytetyössä pyrittiin vastaamaan kysymyksiin:

- Mistä syistä velkajärjestely lain mukaan voidaan hylätä?
- Kuinka paljon Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuu velkajärjestelyhakemuksia?
- Kuinka suuri osa Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuneista velkajärjestelyhakemuksista hylätään?
- Mistä syistä velkajärjestelyhakemuksia hylätään Pirkanmaan käräjäoikeudessa?

2.1 Teoreettinen viitekehys

Teoriaosaan eli viitekehykseen kerätään oman työn kannalta merkitykselliset teoriat, mallit sekä tutkimukset, joihin opinnäytetyössä viitataan ja vedotaan. Lähteiden avulla kirjoittaja pystyy osoittamaan, että on perehtynyt opinnäytetyöongelman teoreettisiin taustoihin. Teoreettisen viitekehyksen avulla on siis tarkoitus tuoda työn taustalla vaikuttavat olettamukset esiin ja lisäksi määritellä työn keskeiset käsitteet. Esitetyillä teorioilla, malleilla ja dokumenteilla tulee olla selvä kytkös omaan opinnäytetyöongelmaan. (Kananen 2015, 115; Nieminen & Lähtenmäki 2021, 22.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on saada vastaus varsinaiseen opinnäytetyöongelmaan eli siihen, mistä syistä velkajärjestelyhakemuksia hylätään Pirkanmaan käräjäoikeudessa? Työn keskeisiä käsitteitä ovat velkajärjestely, velkajärjestelyn esteet, insolvenssioikeus, hylkääminen, velallinen ja yksityishenkilö.

Jotta sain vastauksen opinnäytetyöongelmaani, minun oli tutkittava selvittävän asian teoriaa. Opinnäytetyöni alkupuolella on selvitetty, mitä yksityishenkilön velkajärjestely käytännössä tarkoittaa ja mikä on sen tavoite. Tämän lisäksi selvitettiin velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset ja esteet, sekä velkajärjestelymenettelyn kulku käräjäoikeudessa. Kaikkea edellä mainittua tutkittiin lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden sekä hallituksen esitysten avulla.

Oikeuskäytäntöön perehtymisen jälkeen selvitin, miten paljon velkajärjestelyhakemuksia saapuu eri käräjäoikeuksiin, ja kuinka paljon niitä hylätään. Tarkoituksena oli kuitenkin selvittää tarkemmin Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuneiden velkajärjestelyhakemusten ratkaisut, ja tuoda esiin luvut ja syyt velkajärjestelyjen hylkäämisille nimenomaan Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Työssä tutkitaan velkajärjestelyjen hylkäämisiä myös korkeimman oikeuden ennakkotapausten sekä asiantuntijakirjoitusten avulla.

2.2 Tutkimusaineisto

Opinnäytetyöni empiriaosa perustuu Pirkanmaan käräjäoikeuteen vuonna 2018 saapuneisiin velkajärjestelyhakemuksiin, joista pääasiallisena tutkimuskohteena ovat

hylätyt velkajärjestelyhakemukset. Tutkimuksessa on siis läpikäyty kaikki vuonna 2018 Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuneet velkajärjestelyasiat, joista varsinaiseen tutkimukseen on irrotettu hylätyt velkajärjestelyhakemukset.

Vaikka tutkimusaineisto olisi laadullista, sitä on mahdollista kuvata myös kvantitatiivisesti. Tekstiaineistoja on lisäksi mahdollista kvantifioida kvantitatiivistakin tutkimusta varten, mikäli tarkoituksena on hankkia määrällistä tietoa esimerkiksi tuomioistuimen antamien ratkaisujen sisällöistä. (Nieminen & Lähteenmäki 2021, 25.) Opin näytetyöni empiirisen osuuden aineisto on kerätty pääosin kvalitatiivisin menetelmin, mutta olen käyttänyt laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmien tukena myös kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Näin ollen juttujen diaareista sekä päätösasiakirjoista kerättyä aineistoa oli mahdollista tutkia sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen tutkimusotteen avulla.

Empiirisessä tutkimuksessa tutkimustuloksia saadaan, kun tutkimuskohdetta havainnoidaan, analysoidaan ja mitataan. Siinä tutkimuksen keskiössä on konkreettinen sekä koottu tutkimusaineisto, joka toimii myös tutkimuksen tekemisen lähtökohtana. Opin näytetyössäni dokumentit toimivat empiirisessä osassa apuna tutkimusongelmaa ratkottaessa ja työni tämä osuus onkin perustunut pääosin näistä dokumenteista saatavalle aineistolle. Kun aineistona käytetään valmiita aineistoja, on aineisto usein tekstimuodossa. Aineiston analysoinnissa on tällöin mahdollista käyttää apuna esimerkiksi koodaamista. Koodaaminen on mahdollista tehdä tulostettuun aineistoon käsin, tai kyseiseen tarkoitukseen luoduilla ohjelmilla. (Jyväskylän yliopiston [www-sivut 2020](#); Kananen 2015, 157; Nieminen & Lähteenmäki 2021, 22–23.)

Teoreettisessa tutkimuksessa välitöntä tutkimuskohteiden havainnointia ei tapahdu, vaan kohteesta yritetään hahmottaa käsitteellisiä malleja, rakenteita sekä selityksiä aiemman tutkimuskirjallisuuden avulla (Jyväskylän yliopiston [www-sivut 2020](#)). Työni teoriaosuus on tuettu lainsäädäntöön, josta tärkeimpänä käytettävänä säädöksenä toimii laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Menetelmäpohja työssäni perustuu lainoppiin sekä oikeuskäytäntöön.

2.3 Tutkimuksen vaiheet

Opinnäytetyöni empiriaosan ensimmäisessä vaiheessa kävin läpi Tuomas-järjestelmän avulla Pirkanmaan käräjäoikeuteen vuonna 2018 saapuneet velkajärjestelyasiat. Velkajärjestelyasioihin kuuluu muitakin asioita kuin velkajärjestelyhakemuksia, kuten esimerkiksi hakemuksia maksuohjelman muuttamiseksi tai raukeamiseksi sekä lisäsuoritushakemuksia. Käydessäni vuoden 2018 velkajärjestelyasioita lävitse, kävin jokaisen velkajärjestelyhakemuksen kohdalla läpi myös hakemuksen ratkaisun, ja keräsin hylättyjen velkajärjestelyhakemusten diaarinumerot erilliselle Word-tiedostolle.

Kaikki hylätyt velkajärjestelyhakemukset läpikäytyäni, kävin Tuomas Notes-järjestelmästä tutkimassa jokaisen hylätyn hakemuksen päätösasiakirjan. Päätöksestä poimin velkajärjestelyhakemuksen hylkäyksen syyn tai syyt, jotka lisäsin Word-tiedostolle kyseisen diaarinumeron kohdalle. Tämän jälkeen kirjoitin Excel-taulukkoon jokaisen esteperusteen, ja kirjasin päätöksistä löytämäni hylkäyksen syyt aina oikean esteperusteen kohdalle lukumääränä. Tällä tavoin sain aineistolleni kvantitatiivisia määreitä, joita edelleen hyödynsin pohjana kvalitatiivisille tutkimuskysymyksilleni. Pystyin hankittujen syiden lukumäärien perusteella tekemään Excelin avulla taulukoita ja kuvioita, joista käy selville esimerkiksi käytetyn syyn yleisyys.

Tiivistetysti sanottuna tutkimuksessa tuotiin esille saapuvien hakemusten kokonaismäärä, josta rajattiin hylätyt velkajärjestelyhakemukset, ja perehdyttiin niiden avulla tarkemmin hylkäysten syihin. Tutkimuksen empiriaosassa käytettiin tukena lisäksi satunnaisesti valittuja Pirkanmaan käräjäoikeuden päätösasiakirjoja, joista poimittiin työhön velkajärjestelyhakemusten hylkäyksissä käytettyjä tosiasiallisia perusteluita.

Vaikka opinnäytetyö keskittyikin velkajärjestelyjen hylkäykseen ainoastaan Pirkanmaan käräjäoikeuden osalta, tuotiin tilastoinnissa vertailun vuoksi esille myös muihin käräjäoikeuksiin saapuvat hakemukset, sekä se, kuinka paljon velkajärjestelyhakemuksia kussakin käräjäoikeudessa hylätään.

3 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Yksityishenkilön velkajärjestely on menettely, jonka tavoitteena on auttaa vakavien velkaongelmien kanssa painivia yksityishenkilöitä. Yksityishenkilön velkajärjestelyn tarkoituksena on korjata maksukyvyttömän yksityishenkilön velkaongelmat niin, että velallisen velkavastuu tasapainotetaan velallisen todellisen maksukyvyn kanssa. Kun velallinen on suorittanut maksukykyään vastaavan määrän, hän vapautuu lopuista veloistaan. Näin toimimalla pyritään saamaan aikaan rehabilitaatio, joka tarkoittaa velallisen toimintakyvyn palauttamista. Velkajärjestely on kuitenkin aina vasta viimesijainen keino velkojen järjestelyyn. (Koulu & Lindfors 2016, 153; LaVM 12/2014, 3; Linna 2019, 273; Talous- ja velkaneuvonnan www-sivut 2020.)

Yksityishenkilön velkajärjestely on tarkoitettu ainoastaan luonnollisten henkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamiseen eli yritykset tai yhteisöt eivät voi olla velkajärjestelyssä velallisina. Velkajärjestely on kuitenkin mahdollinen tietyin edellytyksin yksityisille ammatin- ja elinkeinonharjoittajille. Tällöin velallisen taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen on mahdollista tehdä velkajärjestelyssä sen sijaan, että velallinen hakeutuisi pienimuotoisen elinkeinotoiminnan järjestelemisen vuoksi yrityssaneeraukseen, joka usein on menettelynä tällaisissa tapauksissa melko raskas ja kallis. Velallinen voikin itse valita kumpaan menettelyyn hän haluaa hakeutua, toiminnan laajuudesta ja sen tervehdyttämiseen vaadittavista toimenpiteistä riippuen. Elinkeinotoiminnan on kaikesta huolimatta oltava kannattavaa, sillä muutoin velkajärjestelyä ei voida myöntää. (HE 83/2014, 31; Koulu & Lindfors 2016, 153; LaVM 12/2014, 3; Velkajärjestelytyöryhmä 59/2013, 54.)

Velkajärjestelyssä on tarkoitus selvittää, millainen velallisen velkatilanne kokonaisuudessaan on ja käyttää sitten velkojen maksamiseen kaikki sellainen varallisuus, jota velallinen ei välttämättömiin elinkustannuksiinsa tarvitse. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat kaikki sellaiset velallisen velat, joiden peruste on syntynyt ennen velkajärjestelyn alkamista. Myös erääntymättömät, perusteiltaan epäselvät tai riitaiset saatavat kuuluvat velkajärjestelyn piiriin. Velkajärjestelyn piiriin kuuluu yhtä lailla tavallisten velkojen lisäksi myös vakuudelliset velat eli velat, joiden vakuudeksi velkojalla on velallisen omaisuuteen esinevakuusoikeus. Velkajärjestelyssä vakuusvelkojat ovatkin

tavallista velkojaa paremmassa asemassa, sillä vakuusvelan järjestelykeinot ovat rajoitetumpia kuin tavallisten velkojen järjestelykeinot. Velkojen kotimaalla ei ole velkajärjestelyyn kuuluvien velkojen osalta merkitystä, vaan kaikki velallisen velat otetaan velkajärjestelyssä huomioon. Velkajärjestely on konkurssin ja yrityssaneerauksen tapaan yleistäytäntöönpanomenettely. (Koulu & Lindfors 2016, 153 & 167; Lindström 2014, 478; Uitto 2010, 17.) Velkajärjestelyä säätelee laki yksityishenkilön velkajärjestelystä, jota lisäksi täydentää asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä (58/1993).

3.1 Historia

Kotitalouksien velkaantuminen kasvoi Suomessa huomattavan paljon 1980-luvun aikana. Kasvu liittyi merkittävältä osin rahamarkkinoiden vapautumiseen sekä luottosääntelyn purkamiseen. Lisäksi 1990-luvun laman aikana konkurssit ja asuntojen hintojen romahdus lisäsivät velkaongelmia vielä entisestään. Talouslaman sekä massatyöttömyyden johdosta myös eritoten toisen velkaa taanneet henkilöt ja yrittäjät joutuivat hankaliin velkaongelmiin. (HE 183/1992, 4; HE 83/2014, 4; Koulu & Lindfors 2016, 154.)

Laman ollessa pahimmillaan, säädettiin Suomessa laki yksityishenkilön velkajärjestelystä, joka tuli voimaan 8.2.1993. Se valmisteltiin ja käsiteltiin eduskunnassa nopealla tahdilla, sillä sen tavoitteena oli saada etenkin laman takia velkaantuneiden ihmisten talous korjattua ja antaa heille tällä tavoin uusi velaton alku. Vaikka 1990-luvun laman jälkeiset seuraamukset ovat nyt jo selvitetty, kansalaiset ovat velkaantuneet viime vuosikymmenen aikana huomattavasti muun muassa kulutusluottojen takia. (HE 83/2014, 4; Koulu & Lindfors 2016, 154; Linna 2019, 273; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1.) Myös Suomeen vuonna 2005 rantautuneilla pikavipeillä on ollut merkittävä vaikutus ylivelkaantumiseen. Pikavippi eli pikaluotto tarkoittaa määrältään pientä ja lyhytaikaista vakuudetonta kulutusluottoa, joka myönnetään internetissä tai tekstiviestillä tehtävän lainahakemuksen perusteella. (HE 78/2015, 4; Majamaa & Rantala 2020, 15.) Myöhemmin velkajärjestelystä onkin tullut välttämätön apu ylivelkaantuneiden henkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamisessa. (HE 83/2014, 4.)

Vaikka velkajärjestelylaki tuli Suomessa voimaan vasta 1990-luvulla, ulottuu lain historiallinen tausta kuitenkin aina 1800-luvulle saakka. Englannin konkurssilainsäädäntö sekä mahdollisuus velallisen velkavastuun lievennykseen konkurssissa osoittautuivat myös Yhdysvalloissa tarpeelliseksi, suurten suhdannevaihteluiden vaikuttaessa markkinatalouteen. Anglosaksisten maiden oikeusjärjestelmiin vakiintuikin se, että konkurssin oikeusvaikutuksena on velkavastuusta vapautuminen. Manner-Euroopassa oikeustila oli kauan melko päinvastainen. Siellä konkurssilainsäädäntöön ei liittynyt sellaisia seikkoja, jotka olisivat helpottaneet velallisen velkataakkaa. Joissain maissa konkurssilainsäädäntöä oli myös rajattu niin, etteivät yksityishenkilöt voineet hakea konkurssiin itseään. (Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1.)

3.2 Lainsäädännön muutokset

Jo vuonna 1997 velkajärjestelylakia muutettiin tiukentamalla velkajärjestelyn edellytyksiä niin, ettei väliaikaisesti maksukyvytön henkilö voinut enää saada velkajärjestelyä. Myös velkajärjestelyn esteitä tiukennettiin, annettiin mahdollisuus maksuohjelman jatkamiselle kahdella vuodella takaajan sekä muun yksityisvelkojan hyväksi, ohjelman muuttamista vaikeutettiin ja selvittäjän palkkiosta aiheutuvia kuluja siirrettiin osittain velallisen maksettavaksi. Sen sijaan takaajan asemaa selkiytettiin ja vahvistettiin uuden takauslain avulla. (Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1.)

Vuonna 2002 velkajärjestelyyn pääsyä helpotettiin sellaisten velallisten osalta, joiden velkaantumisesta oli kulunut erityisen pitkä aika, sillä useat laman aikana velkaantuneet olivat yhä taloudellisissa vaikeuksissa. Samalla myös maksuohjelman muutosta koskevia säännöksiä muutettiin hieman. (Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1.)

Vuonna 2009 oikeusministeriö asetti työryhmän, jonka toimesta velkajärjestelylain laajemman uudistamisen valmistelu alkoi. Jo vuonna 2010 toteutettiin tärkeä uudistus, kun maksuohjelman normaalikesto lyhennettiin viidestä kolmeen vuoteen. Uudistuksen tavoitteena oli myötävaikuttaa siihen, että ylivelkaantuneet pääsisivät nopeammin takaisin aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskuntaan. Tämän avulla puolestaan tavoitellaan sitä, että ylivelkaantuneiden taloudellinen tilanne normalisoituisi mahdollisimman

nopeasti. (HE 52/2010, 7; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1; Työryhmämietintö 2009:20, 17.)

Uudistamistyön jatkamiseksi asetettiin myöhemmin toinen työryhmä, jonka työn pohjalta valmisteltiin viimeisin uudistuspaketti 1123/2014, jonka muutokset tulivat voimaan 1.1.2015. Tämän lakimuutoksen keskeinen uudistus oli mahdollistaa myös yksityisten elinkeinon- sekä ammatinharjoittajien taloudellisen tilanteen korjaaminen kokonaisuudessaan velkajärjestelyn avulla. Uudistuksen tarkoitus oli myös helpottaa nuorten velallisten pääsyä velkajärjestelyn piiriin. Lisäksi lakimuutoksella yhdenvertaistettiin menettelysäännöksiä sekä muutettiin lisäsuoritusvelvollisuuteen ja velkajärjestelyn esteisiin vaikuttavia säännöksiä. (Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.1.1.)

Velkajärjestelylainsäädäntöön on tulossa lisää muutoksia myös lähivuosina, sillä oikeusministeriö asetti 29.1.2020 työryhmät, joiden tavoitteena on valmistella yrityssaaneeraus- sekä velkajärjestelylain uudistamista (OM asettamispäätös VN/13298/2019, 1). Lisäksi hankkeen ”tavoitteena on panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1023 ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä)” (OM asettamispäätös VN/13298/2019, 1).

Velkajärjestelytyöryhmän tehtävänä on siis valmistella hallitusohjelman tavoitteita tukevat sekä EU:n maksukyvyttömyysdirektiivin edellyttämät muutokset velkajärjestelylainsäädäntöön. Työryhmän erityisenä tavoitteena on lisäksi mahdollistaa konkurssin tehneiden yrittäjien nopeampi pääsy velkajärjestelyn piiriin. (OM asettamispäätös VN/13298/2019, 2.)

4 VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET

4.1 Maksukyvyttömyys

Jotta velkajärjestelyyn on mahdollista päästä, velallisen on oltava maksukyvytön (VJL 9.1 §). Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallinen on muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön suoriutumaan veloistaan, kun ne erääntyvät (VJL 3.1,2 §). Velkajärjestelyä ei siis voida myöntää, mikäli maksukyvyttömyys on väliaikaista eli vaikeuksia velkojen maksamisessa on vain ajoittain (HE 83/2014, 9; Koulou & Lindfors 2016, 156).

Velallisen maksukykyä arvioitaessa pyritään saamaan kokonaiskuva hänen taloudellisesta suorituskyvystään suhteessa velkojen määrään (Linna 2019, 278). Maksukykyä arvioitaessa tulee ottaa huomioon velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saatavat varat, tulot ja ansaintamahdollisuudet, ottaen huomioon mm. ikä ja työkyky, välttämättömät elinkustannukset, elatusvelvollisuus sekä muut taloudelliseen asemaan mahdollisesti vaikuttavat asiat (VJL 4.1 §). Huomioon on otettava myös arvio tulojen odotettavissa olevasta kehityksestä (Oikeusministeriön asetus velallisen maksukyvyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä 322/2001, 1.1 §).

Kaikki varallisuus, joka ei kuulu velallisen perusturvaan, on käytettävä velkojen maksumiin. Jos velallisella on varallisuutta yhtä paljon kuin velkaa, eikä se kuulu perusturvaan, velallista ei voida pitää maksukyvyttömänä. Edellytyksenä kuitenkin on, että omaisuus voidaan muuttaa nopeasti rahaksi. Maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettaviksi tuloiksi lasketaan säännöllisen palkan lisäksi palkkiot sekä muut rahana suoritettavat edut. Tuloa ovat myös eläke, työttömyyskorvaus, päiväraha, opintoraha, asumistuki ja lapsen kotihoidon tuki. Ansaintamahdollisuuksilla tarkoitetaan toimia, joita velalliselta voidaan edellyttää, jotta hän saisi tuloja tai hänen nykyinen tulotasonsa pysyisi samana. Velallisen on myös haettava itselleen taloudellisia avustuksia, joita hänellä on oikeus saada. Maksukyvyn arviointiin vaikuttavilla välttämättömillä elinkustannuksilla tarkoitetaan asumismenoja sekä sellaisia varoja, joita päivittäisen toimeentulon turvaamiseen tarvitaan. (Uitto 2010, 29–31.)

Vuonna 2018 vireilletulleista hakemuksista vain yksi hakemus hylättiin sen vuoksi, ettei hakijaa pidetty VJL 9.1 §:n mukaisesti maksukyvyttömänä. Pirkanmaan käräjäoikeuden 15.4.2019 antamassa päätöksessä käräjäoikeus päätyi hylkäämään hakemuksen, sillä käräjäoikeus katsoi, että hakijan oli mahdollista osa-aikaisessakin työssä hänelle lähitulevaisuudessa kertyvillä tuloilla ja maksuvaralla maksaa velkansa kokonaan alle kahdessa vuodessa vaarantamatta perustoimeentuloaan. Näin ollen hakijaa ei pidetty VJL 9.1 §:n mukaisesti maksukyvyttömänä. (KO HJ 18/41770.)

4.2 Väliaikainen syy

Mikäli velallisella ei ole maksuvaraa väliaikaisena pidettävän syyn vuoksi tai hän ei väliaikaisen syyn takia pysty maksamaan maksuvarallaan tavallisia velkoja enempää kuin vähäisenä pidettävää määrää, velkajärjestelyä ei ole mahdollista myöntää (VJL 9a §). Mikäli velallinen ei siis pysty esimerkiksi opiskelun, lapsen hoitovapaan tai työttömyyden vuoksi suorittamaan velkojaan lainkaan tai suorittaa niitä vain vähäisenä pidettävän määrän, velkajärjestelyä ei myönnetä. Tällä pyritään ajoittamaan velkajärjestelyn alkaminen velkojen kannalta aikaan, jossa velalliselle syntyy tuloja niin, että hän pystyy maksamaan niistä myös velkojaan. (Koulu & Lindfors 2016, 157.)

Pirkanmaan käräjäoikeudessa oli hylätty neljä vuonna 2018 vireille tullutta hakemusta sillä perusteella, että velallisen maksuvaran vähäisyyttä pidettiin väliaikaisena. Toisin sanoen saapuneista velkajärjestelyhakemuksista 8 % hylättiin tämän edellytyksen puuttumisen vuoksi (Kuvio 1).



Kuvio 1. VJL 9a §:n %-osuus hylätyistä hakemuksista. 2018. Pirkanmaan KO.

Käräjäoikeus katsoi 19.2.2019 annetussa päätöksessään, että hakijalla oli hakemushetkellä takana lyhyt työttömyys (alle 18 kuukautta), ja hänen työhistoriansa perusteella hakija oli työllistynyt myös yritystoimintansa päättymisen jälkeen. Käräjäoikeus antoi painoarvoa perusteluissaan myös sille, että hakija oli edelleen työikäinen ja tällä oli yo-merkonomin koulutus. (KO HJ 18/39566.) Pirkanmaan käräjäoikeuden toisessa 19.2.2019 antamassa päätöksessä käräjäoikeus katsoi hakijalla olevan mahdollisuus työllistyä osaamistaan vastaavaan työhön, ottaen huomioon hakijan vireilletulohetken lyhyen työttömyyden, iän, työkokemuksen sekä koulutuksen. Käräjäoikeus katsoi lisäksi, ettei hakija ole menettänyt ansaintakykyään, eikä siten myöskään mahdollisuuttaan tehdä työtä ja parantaa maksuvaraansa. Hakijan työllistyessä maksuvara kasvaisi, jolloin hakija pystyisi maksamaan velkojaan enemmän kuin vähän. (KO HJ 18/29730.)

Kahdessa muussakin käräjäoikeuden päätöksessä painottuu joko hakemuksen vireilletuloa edeltänyt pitkä työsuhte tai hakemushetken lyhyt työttömyys. (KO HJ 18/17877; KO HJ 18/37109). Lisäksi käräjäoikeuden 4.2.2019 antamassa päätöksessä hylkäystä perusteltiin hakijan mahdollisuudella työllistyä osaamistaan vastaaviin töihin koulutuksen puuttumisesta huolimatta, sillä hakija oli tehnyt myyntityötä useissa eri yrityksissä aiempina vuosina (KO HJ 18/37109).

4.3 Sosiaalinen suorituseste

Maksukyvyttömyys ei yksinään riitä edellytykseksi velkajärjestelyn myöntämiselle, vaan sen on täytettävä lisäksi tietyt lisäkriteerit. Maksukyvyttömyyden tulee pääasiallisesti johtua sellaisista olosuhteiden muutoksista, jotka eivät ole velallisesta riippuvia. Tällaisia velallisesta riippumattomia olosuhdemuutoksia ovat niin kutsutut sosiaaliset suoritusesteet, jotka johtuvat jostain tapahtumasta, joka vaikuttaa velallisen tulo- ja varallisuustasoon laskevasti tai hänen maksuihinsa niitä nostavasti. Tällaisia sosiaalisia suoritusesteitä ovat sairaus, työttömyys ja työkyvyttömyys. (HE 83/2014, 9; Koulu & Lindfors 2016, 156; Uitto 2010, 33.)

Vaikka velallisen yllättävä sairaus ja tästä aiheutuva mahdollinen työkyvyttömyys voi lyhytaikaisenakin vaikuttaa velallisen maksukykyyn sitä olennaisesti heikentävästi, on sairauden kuitenkin oltava niin pitkäaikainen, että se todella johtaa velallisen maksukyvyttömyyteen. Sairaudesta johtuvaa sosiaalista suoritusestettä ei ole kuitenkaan rajoitettu ainoastaan velalliseen, vaan se voi kohdata myös sellaista henkilöä, johon nähden velallinen on elatusvelvollinen. Työttömyyttä pidetään yleensä vain väliaikaisena syynä maksukyvyttömyydelle, mutta pitkäaikaistyöttömyys velallista kuitenkin pidetään pysyvästi vailla maksukykyä olevana henkilönä silloin, kun työttömyys on yhtäjaksoisesti tai vain vähäisin keskeytyksin jatkunut yli 18 kuukautta. (HE 83/2014, 9; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.3.4; VJL 9a.1 §.)

4.4 Painavat perusteet

Velkajärjestely voidaan myöntää maksukyvyttömälle velalliselle myös silloin, kun velkajärjestelylle on muutoin painavat perusteet, kun otetaan huomioon velkojen määrä suhteessa velallisen maksukykyyn (VJL 9.1,2 §). Mikäli velkajärjestelylle on olemassa painavat perusteet, ei maksukyvyttömyyden syillä tai velallisen olosuhteissa tapahtuneissa muutoksilla ole merkitystä (Uitto 2010, 36).

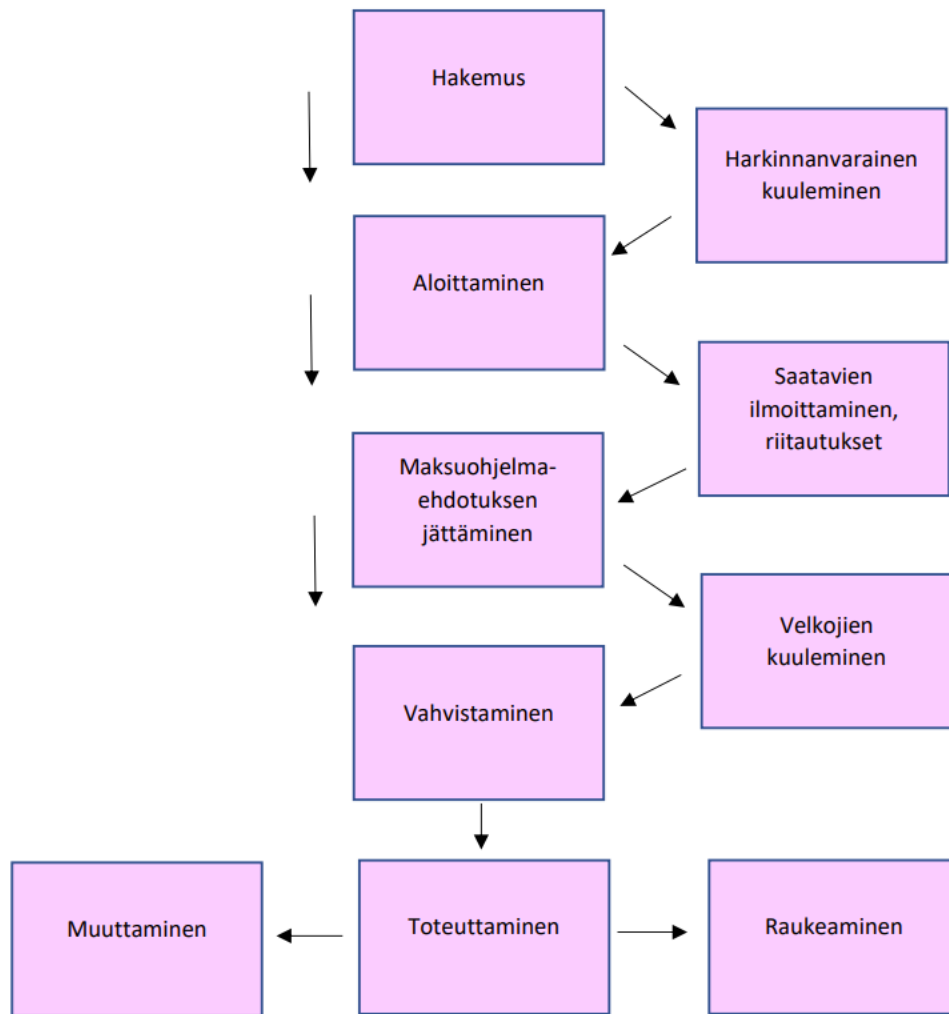
Kun velkojen määrää arvioidaan suhteessa velallisen maksukykyyn, velkojen euromääräisellä suurudella ei ole merkitystä, vaan merkitystä on sillä, miten velallisen on mahdollista veloistaan selviytyä. Mikäli velallisen maksukyky on todella huono, voi velallinen olla maksukyvytön, vaikka hänen velkamääränsä olisi euromääräisesti

hyvinkin pieni. Yleensä painavien perusteiden edellytys täyttyy silloin, kun velallinen ei pysty lyhentämään velkansa pääomaa vuosienkaan kuluessa, vaan suoritukset menevät vain korkojen maksamiseen. (Koulu & Lindfors 2016, 156–157.)

Painoarvoa painavia syitä pohdittaessa annetaan myös sille, kuinka velallinen on velkojen takaisinmaksuun suhtautunut. Vaikka velallisen maksukyvyn ja hänen velkojensa välillä olisi huomattava epäsuhte, vaikuttaa esimerkiksi perinnöstä luopuminen painavien perusteiden olemassaolon harkintaan negatiivisesti. Mikäli velallinen on tietoinen maksukyvyttömyydestään ja osoittautuu tästä huolimatta välinpitämättömäksi velkojen takaisinmaksun suhteen, ei painavia perusteita ole olemassa. Myös velallisen omalla käytöksellä saattaa olla vaikutusta siihen, ettei painavia perusteita ole olemassa. (THO 1996/2980; Uitto 2010, 36–37.)

5 VELKAJÄRJESTELYPROSESSI KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Ennen kuin velallinen voi hakeutua velkajärjestelyn piiriin, hänen on selvitettävä mahdollisuutensa päästä velkojen järjestelystä sovintoon velkojien kanssa (VJL 11.1 §). Sopimukseen perustuva velallisen ja velkojien välinen vapaaehtoinen velkojen järjestely onkin aina ensisijainen tapa taloudellisen tilanteen korjaamiseen. Mikäli velkojat eivät suostu velallisen esittämään vapaaehtoiseen velkojen järjestelyyn, asia on mahdollista siirtää tuomioistuimeen. (Lindström 2014, 478–479; Koulu & Lindfors 2016, 153.) Selvitystä mahdollisesta sovinnosta ei kuitenkaan edellytetä tapauksissa, joissa sen katsotaan olevan selvästi tarpeetonta esimerkiksi vähäisen maksukyvyn, velkojien suuren määrän tai tuntemattomien velkojien takia. Hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaan myös velkojien on myötävaikutettava sovinnon syntymiseen. (VJL 11 §.)



Kaavio 1. Yksityishenkilön velkajärjestelyn pääpiirteittäinen kulku (Koulu & Lindfors 2016, 155).

5.1 Hakemus ja vireilletulo

Velkajärjestely on mahdollista myöntää Suomessa asuvalle yksityishenkilölle, jolla on Suomessa varsinainen asunto ja koti. Kansalaisuudella ei siten ole vaikutusta velkajärjestelyn myöntämiselle. (Koulu & Lindfors 2016, 162.) Velkajärjestelylaissa ei myöskään mainita ikärajaa velkajärjestelyhakemuksen jättämiselle. Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1997:166 velkajärjestelyä haki lapsi, jolle oli vanhempien toimien takia muodostunut velkaa. Arvioitaessa lapsen maksukykyä, otettiin hänen vanhempiensa taloudellinen asema huomioon. Koska vanhemmat olivat pysyväisluontoisesti ylivelkaantuneita, ei heillä ollut sellaista maksukykyä, joka olisi estänyt lapsen velkajärjestelyn myöntämisen. (KKO 1997:166; Lindström 2014, 479–480.)

Hakemuksen tuomioistuimelle voivat jättää velallinen yksin, yhteisvastuulliset kanssavelalliset yhdessä, velallinen sekä takaaja yhdessä taikka aviopuolisot (VJL 8.2 §). Velallinen voi hakea velkajärjestelyä siitä käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä hänen koti- tai asuinpaikkansa sijaitsee (VJL 49.2 §). Jotta tuomioistuin ei jätä hakemusta tutkimatta, tulee se laatia oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaan (VJL 50.1 §). Tällaisia oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia lomakkeita saa muun muassa talous- ja velkaneuvonnasta. Hakemuksessa tulee olla täsmälliset tiedot velallisen perhesuhteista, tuloista, koulutuksesta, työkokemuksesta, asumismuodosta, varallisuudesta, menoista sekä veloista. Hakemukseen on myös liitettävä velallisen vapaamuotoinen kertomus velkaantumisen syistä. Hakemuksessa on kerrottava lisäksi syyt, mitkä ovat aiheuttaneet maksukyvyttömyyden. (Koulu & Lindfors 2016, 162.) Velkajärjestely tulee vireille, kun velallisen toimittama velkajärjestelyhakemus saapuu käräjäoikeuteen (VJL 8.1 §).

5.2 Velkojen ja velallisen kuuleminen

Ennen kuin tuomioistuin päättää velkajärjestelyn aloittamisesta, voi se oman harkintansa mukaan antaa yhdelle taikka useammalle velkojalle tilaisuuden lausua kirjallisesti määräajan puitteissa velallisen velkajärjestelyhakemuksesta (VJL 52.1 §). Vaikka velkojen kuuleminen onkin harkinnanvaraista, kuulee tuomioistuin silti lähtökohtaisesti velkojia, joiden saatavat ovat määrällisesti suurimpia. Yleensä myös mahdolliset esteperusteet tulevat tuomioistuimen tietoon juurikin velkojen kautta. Mikäli velkoja antaa lausuman, jossa esitetään velkajärjestelylle olevan este tai sen edellytykset eivät muutoin täyty, kuulee tuomioistuin tämän jälkeen yleensä velallista velkojan lausuman johdosta. Velallisen kuuleminen tapahtuu useimmiten kirjallisesti, mutta sen vuoksi voidaan järjestää myös oikeuden istunto. (Koulu & Lindfors 2010, 125; Koulu & Lindfors 2016, 162–163.) Mikäli tuomioistuin päättää olla kuulematta velkojia, kasvaa sen oma selvitysvastuu (VJL 53.1 §).

5.3 Velkajärjestelyn aloittaminen tai hylkääminen

Velkojia ja mahdollisesti velallista kuultuaan tuomioistuin päättää, aloitetaanko velallisen velkajärjestely vai hylätäänkö hänen hakemuksensa (Koulu & Lindfors 2016, 164). Mikäli edellytykset velkajärjestelyn aloitukselle ovat olemassa eikä esteitä ole, päätös aloittamisesta on tehtävä (VJL 54.1 §). Aloituspäätöksestä alkaa kulua menettelyaika, jonka aikana on mahdollista yhä selvittää, onko velkajärjestelylle edelleen edellytykset olemassa tai onko sille olemassa esteperustetta. Aloittaminen ei siis suoraan tarkoita sitä, että velkajärjestely myönnettäisiin. Velkajärjestelyn aloituspäätökseen ei saa hakea muutosta, mutta mikäli velkajärjestelyhakemus hylätään, päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siitä hovioikeuteen, mikäli hovioikeus myöntää jatkokesittelyluvan. (Koulu & Lindfors 2016, 164; Uitto 2010, 113–114; VJL 54.1 §.) Velkajärjestelyn hylkäämiseen sekä esteperusteisiin perehdytään opinnäytetyön myöhemmässä vaiheessa tarkemmin.

5.4 Vireilletulon ja aloittamisen oikeusvaikutukset

Velkajärjestelyn oikeusvaikutukset astuvat voimaan pääasiassa silloin, kun velkajärjestely aloitetaan. Joitain oikeusvaikutuksia kuitenkin astuu voimaan jo silloin, kun hakemus saapuu tuomioistuimeen. Velkajärjestelyn aloittaminen saa aikaan velkojen maksu-, perintä- ja ulosmittauskiellot. Näiden tarkoituksena on antaa tilaisuus selvittää velallisen taloudellinen tilanne ja suunnitella tarvittavat toimenpiteet. Nämä velkajärjestelyn aloittamista seuraavat oikeusvaikutukset ovat voimassa maksuohjelman vahvistamiseen saakka. (Koulu & Lindfors 2016, 164–165; Linna 2019, 276.) Kiellot koskettavat kuitenkin ainoastaan velkajärjestelyä hakenutta velallista. Tämä tarkoittaa sitä, että usean tahon ollessa vastuussa velasta, voi velkoja kääntyä kanssavelallisen tai takaajan puoleen suoritusta vaatiakseen. (Uitto 2009, 157.)

5.4.1 Vireilletulon oikeusvaikutukset

Hakemuksen saavuttua tuomioistuimeen, tulee voimaan velallisen tietojenantovelvollisuus sekä myötävaikutusvelvollisuus. Tietojenantovelvollisuus tarkoittaa sitä, että velallisella on velvollisuus antaa tuomioistuimelle, velkojille sekä mahdolliselle

selvittäjälle kaikki sellainen tieto, jolla on velkajärjestelyn kannalta merkitystä (VJL 6 §). Myötävaikutusvelvollisuudella puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että hakemuksen jättämisen jälkeen velallisella on oikeus käyttää varojaan ainoastaan välttämättömiin menoihin eli uutta velkaa ei lähtökohtaisesti saa tehdä. Velallinen on myös velvollinen myötävaikuttamaan siihen, että velkajärjestely on mahdollista toteuttaa asian vaatimalla tavalla. Velallisen on lisäksi pyrittävä ylläpitämään omaa maksukykyään ja ryhdyttävä toimiin sen parantamiseksi. (Linna 2019, 276–277; VJL 7 §.)

5.4.2 Maksukiello

Maksukiellolla tarkoitetaan sitä, ettei velallinen saa maksaa sellaisia velkoja, jotka kuuluvat velkajärjestelyn piiriin (VJL 12.1 §). Velallinen voi kuitenkin maksaa vaakuusvelkansa korkoja velkajärjestelyn alkamisen jälkeiseltä ajalta, mutta mitään velvollisuutta tähän ei ole. Tuomioistuimen tai selvittäjän on myös mahdollista määrätä, että velallinen voi maksaa määrällisesti pieniä velkojaan maksukiellosta huolimatta ja näin toimimalla helpottaa maksuohjelman laatimista. Maksukiello ei koske sellaisia velkoja, jotka syntyvät velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen. (Koulu & Lindfors 2016, 164.)

5.4.3 Perintäkiello

Perintäkiello estää sen, ettei velkoja voi enää velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen kohdistaa velalliseen toimenpiteitä sellaisen velan perimiseksi, johon maksukielloa sovelletaan. Jo aloitettuja toimenpiteitä ei myöskään saa jatkaa, eikä maksuviivästysseuraamuksia kohdistaa. (VJL 13.1 §.) Perintäkiello siis kattaa kaikki sellaiset perintätoimet ja viivästysseuraamukset, joihin velkoja olisi tavallisesti oikeutettu. Velkoja saa kuitenkin edelleen nostaa tuomioistuimessa velkomiskanteen tai jatkaa jo vireillä olevaa oikeudenkäyntiä. (Koulu & Lindfors 2016, 164–165.)

5.4.4 Ulosmittauskiello

Kun velkajärjestely alkaa, velallisen omaisuutta ei saa ulosmitata sellaisesta velasta, joka kuuluu velkajärjestelyn piiriin (VJL 17.1 §). Velallista ei myöskään voida häätää

asunnosta, mikäli hädän perusteena on sellainen maksamaton vuokra, joka on erääntynyt ennen velkajärjestelyn aloittamista (Koulu & Lindfors 2016, 165). Häätövaatimus voidaan velkojan vaatimuksesta kuitenkin sallia, mikäli velallinen ei velkajärjestelyn aloituspäätöksen jälkeenkään pysty maksamaan erääntyviä vuokria tai vastikkeita (VJL 18.1 §).

Jos kiellon vastaisesti toimitaan, tällainen ulosmittaus on luonnollisesti tehoton. Myös ulosottohakemuksen käsittely ja toimitetun ulosmittauksen täytäntöönpano on keskeytettävä. (VJL 13.1 §.) Jos ulosottoviranomainen on ennen velkajärjestelyn aloituspäätöstä jo ulosmitannut velallisen omaisuutta, toimenpiteet aloituspäätöksen jälkeen tulee keskeyttää ja haltuun otettu omaisuus säilyttää ulosottoviranomaisen hallinnassa (Lindström 2014, 489).

5.4.5 Väliaikainen kiello

Tuomioistuimen on mahdollista määrätä kaikki edellä mainitut kiellot tulemaan velallisen pyynnöstä väliaikaisesti voimaan jo ennen kuin velkajärjestely alkaa, mikäli tähän katsotaan olevan tarvetta. Jos asian kiireellisyys niin vaatii, voidaan määräys väliaikaisesta kiellosta antaa kuulematta velkojia. (VJL 21.1 §.) Väliaikaiset kiellot ovat voimassa velkajärjestelyn aloittamiseen saakka (Lindström 2014, 492).

Kun tuomioistuin määrää väliaikaisen kiellon, siihen ei ole mahdollista hakea muutosta. Hylättyynkin väliaikaista kielloa koskevaan vaatimukseen on mahdollista hakea muutosta vain tiettyjen edellytysten täytyessä. (VJL 21.2 §.) Mikäli väliaikainen kiello määrätään koskemaan ulosottoa, tuomioistuimen on välittömästi ilmoitettava tästä velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle (VJL 21.3 §).

5.5 Maksuohjelma

Aloituspäätöksen teon yhteydessä tuomioistuin määrää päivän, johon mennessä tuomioistuimelle on toimitettava maksuohjelmaehdotus (Uitto 2010, 215). ”Velallisen velkojen maksuvelvollisuuden sovittaminen hänen maksukykyään vastaavaksi konkretisoituu maksuohjelmassa” (Koulu & Lindfors 2016, 168).

Maksuohjelmaehdotuksen voi laatia tuomioistuimen määräämä selvittäjä tai velallinen itse. Ehdottomasti suurimman osan maksuohjelmaehdotuksista tekevät tuomioistuimen määräämät selvittäjät. Silloin kun velallinen toimittaa itse maksuohjelmaehdotuksen, se on useinkin liitettyä jo velkajärjestelyhakemukseen. Tällaisissa tilanteissa tuomioistuin lähettää maksuohjelmaehdotuksen edelleen velkojille, joille varataan samalla tilaisuus antaa kirjallinen lausuma maksuohjelmaehdotuksesta. Jos maksuohjelmaehdotuksen laatii selvittäjä, myös velalliselle on varattava tilaisuus antaa lausumansa sitä koskien. (Koulu & Lindfors 2016, 170; Uitto 2010, 216–217; VJL 56 §.)

5.6 Maksuohjelman kesto

Maksuohjelman kesto on pääsääntöisesti kolme vuotta tavallisten velkojen osalta, mutta esimerkiksi omistusasunnon säilyttämisen vuoksi kesto voi olla myös tätä pidempi (VJL 30.2 §). Mikäli velallisella ei taas ole lainkaan maksuvaraa tai velkajärjestely on myönnetty yleisestä esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto on viisi vuotta (VJL 30.3 §). Velallinen ei siis vapaudu velkavastuustaan suoraan tilanteessa, jossa maksuvaraa ei ole lainkaan, vaan hänelle vahvistetaan pääsääntöisesti viiden vuoden mittainen nollamaksuohjelma (Koulu & Lindfors 2016, 169). Myöskin tilanteissa, joissa maksuohjelma vahvistetaan esteestä huolimatta, ohjelman on kesto viisi vuotta (HE 52/2010, 7).

Jos velallisen velkojana on yksityishenkilö eli yksityisvelkoja, velallisen velkajärjestelyllä voi olla yksityisvelkojan taloudelliselle asemalle huomattavan suuri merkitys. Tällaisissa tilanteissa voidaan yksityisvelkojan vaatimuksesta määrätä, että maksuohjelman kestoa voidaan tämän hyväksi jatkaa. Maksuohjelman kesto voidaan määrätä jatkumaan enintään kaksi vuotta sen jälkeen, kun muiden tavallisten velkojen osalta se on jo päättynyt. Tällöin jatkettun keston ajalta velallisen maksuvara käytetään kokonaisuudessaan yksityisvelkojan hyväksi. Maksuohjelman keston jatkaminen edellyttää kuitenkin aina kokonaisvaltaista harkintaa, eikä se näin ollen ole yksityisvelkojalle mikään automaattinen etuus. (Koulu & Lindfors 2016, 169–170; VJL 31a.1 §.)

5.7 Maksuohjelman vahvistaminen

Tuomioistuin vahvistaa maksuohjelman, jos velkajärjestelyn edellytykset ovat yhä olemassa ja se vastaa VJL:n säännöksiä (VJL 38.1 §). Tuomioistuin voi kuitenkin vahvistaa myös VJL:n säännöksistä poikkeavan maksuohjelman, mikäli velkojat tai velallinen eivät ole riitauttaneet maksuohjelmaa (VJL 38.1 §), sillä maksuohjelman sisältö on dispositiivinen asia eli sovinto siinä on sallittu (Koulu & Lindfors 2016, 171). Sekä velallisella että velkojalla on oikeus hakea maksuohjelman vahvistamista koskevaan päätökseen muutosta valittamalla siitä hovioikeuteen, mikäli hovioikeus myöntää jatkokäsittelyluvan. (Koulu & Lindfors 2016, 171; VJL 41.1 §.)

5.8 Maksuohjelman vahvistamisen oikeusvaikutukset

Maksuohjelman vahvistamisen jälkeen velkojen sekä muiden maksuohjelmassa säädettyjen oikeussuhteiden ehdot määräytyvät maksuohjelman mukaisesti (VJL 40.1 §). Maksuohjelma siis korvaa velkojen sekä lakiin että sopimuksiin perustuvat aiemmat ehdot. Maksuohjelman vahvistamisen jälkeen myös velkajärjestelyn aloittamiseen liittyvät maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot lakkaavat. (Koulu & Lindfors 2016, 171.)

Maksuohjelmasta selviää velkojille maksettavien suoritusten suuruudet sekä aikataulu. Velallisen on maksettava näitä maksuohjelmassa määrättyjä suorituksia velkojille ohjelman mukaisesti. Kun kaikki maksuohjelman mukaiset suoritukset on suoritettu, velallinen vapautuu lopusta velkavastuusta. Velallisen maksuvelvollisuus ohjelman mukaisista veloista kuitenkin säilyy tilanteessa, jossa hän on laiminlyönyt suorituksia, vaikka ohjelman kesto päättyisikin. (Koulu & Lindfors 2016, 171.) Vahvistetulla maksuohjelmalla ei ole vaikutusta muiden kuin velkajärjestelyä hakeneen velallisen velkavastuuseen (Uitto 2009, 157). Tämä tarkoittaa sitä, että velkojalla on oikeus periä päävelkaa takaajalta aiempien ehtojen mukaisesti, vaikka päävelan ehtoja olisikin velallisen osalta muutettu (TakL 17.2 §).

5.9 Lisäsuoritusvelvollisuus

Vaikka maksuohjelmassa onkin laskettu velallisen maksuvara sellaisten tulojen ja odotettavissa olevan ansiokehityksen mukaan, velallinen saattaa saada tästä huolimatta ennakoitua enemmän tuloja (Koulu & Lindfors 2016, 171). Tästä syystä velalliselle vahvistetaan maksuohjelmassa velvollisuus maksaa velkojilleen lisäsuorituksia sellaisista tuloista ja varoista, joita hän maksuohjelman aikana saa (LaVM 12/2014, 6; VJL 35a.1 §). Tätä kutsutaan lisäsuoritusvelvollisuudeksi. On huomattava, että osan kasvanneista tuloista velallinen saa kuitenkin pitää itse, jotta se kannustaisi velallista parantamaan tulotasoaan myös maksuohjelman voimassaolon aikana. (Koulu & Lindfors 2016, 171–172.)

Lisäsuoritusjärjestelmän perusta on siinä, että velallisen itsensä tulee seurata tulotasoaan ja oltava perillä siitä, syntyykö hänelle lisäsuoritusvelvollisuutta. Lisäsuoritusjärjestelmää pidetäänkin käytännön tasolla melko ongelmallisena, sillä lisäsuoritusten määrän laskeminen ja maksaminen on täysin velallisen vastuulla. Käytännössä velalliset kuitenkin tarvitsevat pääsääntöisesti talous- ja velkaneuvojan apua lisäsuorituslaskelman laatimista varten. On suositeltavaa, että velallinen antaa oma-aloitteisesti velkojille tiedot lisäsuoritusten laskemisen perusteista ja myös maksaa suoritukset. (HE 83/2014, 14; Koulu & Lindfors 2016, 172.) Mikäli maksuvelvollisuus perustuu kertaluontoiseen suoritukseen, se on suoritettava kolmen kuukauden kuluessa varojen haltuun saannista. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus tulee täyttää seuraavan kalenterivuoden aikana. (VJL 35a.5 §.) Tuomioistuimien voi vahvistaa määrät velkojalle maksettavan lisäsuorituksen määrän myös hakemuksesta (VJL 35a.6 §).

6 VELKAJÄRJESTELYN YLEISET ESTEET

Koska velkajärjestely vapauttaa ylivelkaantuneen velallisen velkavastuusta, on yleisen maksumoraalin säilyttämiseksi VJL:n 10 §:ssä säädetty velkajärjestelyn esteistä. Estesäädökset ovat sisällöltään hyvin yksityiskohtaisia ja täsmällisiä. Estesäädösten avulla on haluttu estää omalla toiminnallaan maksukyvyttömyyden aiheuttaneiden velallisten

pääsy velkajärjestelyyn. Eli vaikka velkajärjestelyn edellytykset täytyisivätkin, voidaan velkajärjestelyhakemus hylätä jonkin laissa säädetyn esteperusteen perusteella. (Koulu & Lindfors 2016, 157; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.5.1; Tammi-Salminen 2007, 96; Uitto 2010, 46–47.)

Kriteerit siis liittyvät itse velkaantumiseen liitettävään moitittavuuteen, mutta myös velallisen velkaantumisen jälkeiseen toimintaan ja sen moitittavuuteen. Moitittavuuden aste sekä velallisen toiminnan vahingollisuus velkojen kannalta vaihtelee kriteereittäin. Näin ollen velkajärjestelyn myöntämiseen vaikuttaa taloudellisen aseman lisäksi myös velallisen oman toiminnan moitittavuus. (Tammi-Salminen 2007, 96.)

Velkajärjestelyn esteet otetaan tutkittavaksi tuomioistuimessa yleensä silloin, kun velkoja vastustaa velkajärjestelyä jonkin esteperusteen perusteella. Tuomioistuin voi kuitenkin myös viran puolesta hylätä hakemuksen. Lisäksi selvissä tapauksissa tuomioistuimen on mahdollista hylätä hakemus kuulematta velkoja, mikäli este käy velallisen hakemuksesta ilmi, eikä velkajärjestelyn myöntämiselle ole olemassa painavia syitä. (HE 180/1996, 22.)

6.1 Rikollinen toiminta

Velkajärjestelyä ei lähtökohtaisesti voida myöntää, jos velallisella on rikosperusteinen maksuvelvollisuus (VJL 10.1 §). Tätä arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon velan määrä, rikoksen laatu, vahinkoa kärsineen asema ja asiaan mahdollisesti vaikuttavat muut seikat. Esteperusteen olemassaolon arviointi edellyttää siis kokonaisharkintaa. (HE 83/2014, 52; VJL 10.1 §).

Sinällään pelkkä rikollinen toiminta ei vielä vaikuta esteperusteen syntyyn, vaan edellytyksenä esteperusteen olemassaololle on rikollisesta toiminnasta aiheutunut maksamaton velka. Velkajärjestelylle ei siten ole estettä, jos rikoksen perusteella määrätty suurikin korvausvelvollisuus on kokonaan tai suurilta osin maksettu. Esteperusteen olemassaolon ratkaisee siis se, onko maksuvelvollisuus rikoksen perusteella määrätty. Säännös ei kuitenkaan edellytä velallisen tuomitsemista teostaan rangaistukseen, vaan velkajärjestely voi estyä myös esimerkiksi silloin, kun velallista ei ole

syyntakeettomuuden vuoksi tuomittu rangaistukseen. Maksuvelvollisuuden osalta merkitystä ei ole myöskään sillä, onko se määräytynyt rikosoikeudenkäynnissä vai hallinnollisessa menettelyssä. (HE 180/1996, 33; Uitto 2010, 49.)

Velkajärjestelyhakemus hylätään yleensä tämän esteen vuoksi silloin, kun velkajärjestelyssä järjesteltävät velat ovat pääasiassa tai kokonaisuudessaan rikokseen perustuvia velkoja. Arvioinnissa huomio kiinnittyy myös siihen rikokseen, jonka seurausta velka on. Näin ollen esimerkiksi toisen henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta taikka seksuaalirikosta voidaan pitää niin tuomittavana, ettei velkajärjestelyn myöntämistä voida vahinkoa kärsineen aseman vuoksi pitää korvauksen määrästä huolimatta perusteltuna. Vahinkoa kärsineellä tarkoitetaan erityisesti asianomistajan asemassa ollutta yksityishenkilöä. (HE 180/1996, 33; Uitto 2010, 50.)

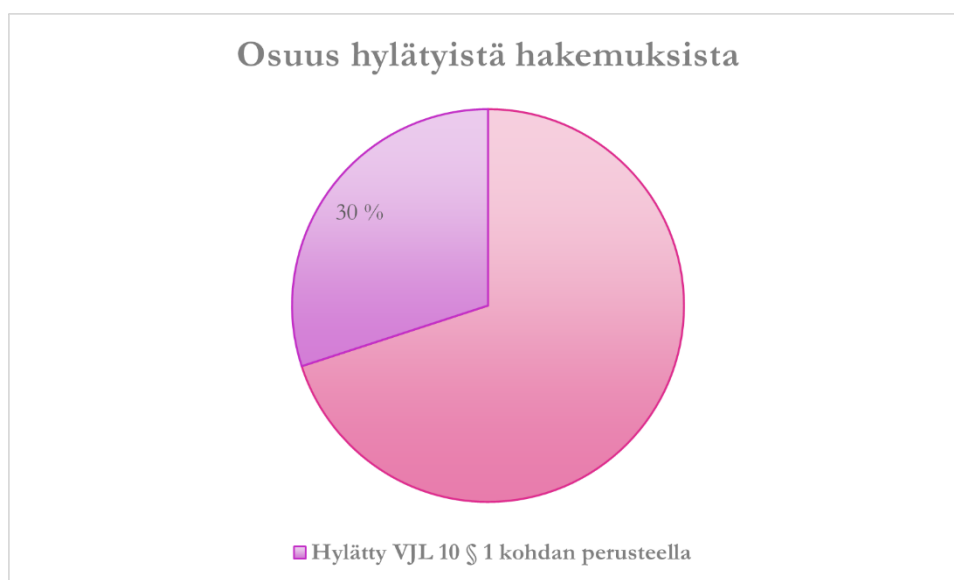
”Tahallisten rikosten lisäksi eräät tuottamukselliset rikokset voivat osoittaa velallisessa vastaavanlaista moitittavaa käyttäytymistä, joiden perusteella aiheutuneiden velkojen järjestelemiseksi velkajärjestelyä ei tulisi yleisen yhteiskuntamoraalin ylläpitämisen vuoksi myöntää” (HE 180/1996, 33). Tällä tarkoitetaan tuottamuksellisia rikoksia, kuten kuolemantuottamusta, vammantuottamusta, törkeää liikenteen vaarantamista tai työ- taikka ympäristörikosta. Toisin sanoen sellaisia rikoksia, jotka osoittavat piittaamattomuutta toisen henkeä, terveyttä tai lakisääteisten velvollisuuksien hoitamista kohtaan. (HE 180/1996, 33.)

On huomattava, ettei velkajärjestelyn alkamisen jälkeen tapahtunut rikos ja siitä seuraava velkavastuu sinällään automaattisesti muodosta esteperustetta. Uusi velkavastuu saattaa kuitenkin välillisesti sellaisen muodostaa, sillä velallisen menettelyä saatetaan pitää myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyömisinä. Lisäksi korvausvelvollisuuden ollessa huomattava, voidaan olettaa, ettei velallinen tule maksuohjelmaa noudattamaan. (Uitto 2010, 50.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2012:42 velkajärjestelylle oli VJL 10 § 1 kohdan mukainen este, sillä lähes kaikki hakijan veloista oli rikosperusteisia. Velallinen oli tuomittu rangaistukseen talousrikoksista vuosina 1992–1995, ja suurin osa veloista oli näistä rikoksista aiheutunutta vahingonkorvausta Verohallinnolle. Velkojen määrä oli huomattava, yli kaksi miljoonaa. Velkaantumisesta lähtien hakija oli ollut

työssä, joka vastasi hänen koulutustaan, muttei ollut suorittanut velkojaan laisinkaan. Tapauksessa käräjäoikeus oli hyväksynyt velallisen velkajärjestelyn painavien syiden perusteella, eikä hovioikeus muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua. Korkein oikeus kuitenkin päätyi päinvastaiseen ratkaisuun, joten velallisen velkajärjestelyhakemus hylättiin. Jotta velkajärjestely olisi voitu myöntää mainitusta esteestä huolimatta, olisi velkajärjestelyä puoltavien seikkojen pitänyt olla erityisen painavia. (KKO 2012:42; Lindfors 2012, 320.)

Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2018 hylättiin yhteensä 15 velkajärjestelyhakemusta käyttäen VJL 10.1,1 §:n esteperustetta hylkäämisen syynä. Toisin sanoen tätä esteperustetta käytettiin hylkäyksen perusteena yhteensä 30 %:ssa hylätyistä hakemuksista (Kuvio 2).



Kuvio 2. VJL 10 § 1 kohdan %-osuus hylätyistä hakemuksista.

Pirkanmaan käräjäoikeus antoi 27.2.2019 päätöksen, jonka mukaan hakijan velkajärjestelyhakemus hylättiin VJL 10.1,1 §:n perusteella. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota hakijan rikosperusteisten velkojen osuuteen kaikista veloista. Rikosperusteisia velkoja oli merkittävänä pidettävä määrä (68 %). Arvioinnissa otettiin huomioon myös kyseessä oleva rikos, josta maksuvelvollisuus on määrätty. Kyseisessä tapauksessa rikosperusteisista veloista vakavin oli tapon yritys, jota jo lähtökohtaisesti pidetään niin moitittavana, että tällaisesta rikoksesta aiheutunut maksuvelvollisuus estää

velkajärjestelyn. Perusteluissa korostettiin myös sitä, että tapon yrityksessä vahingonkäräjänä on ollut yksityishenkilö. (KO HJ 18/36881.)

Päätöksessä, jonka Pirkanmaan käräjäoikeus antoi 11.7.2018, hylkäyksen perusteluissa otettiin huomioon rikoksen perusteella määrätyn maksuvelvollisuuden suuruus sekä osuus kaikista veloista. Huomiota kiinnitettiin myös rikoksen laatuun ja siihen, että vahingonkäräjänä oli ollut yksityishenkilöitä. Vaikka rikokset eivät kohdistuneetkaan suoraan henkeen taikka terveyteen, rikosperusteisten velkojen määrä suhteessa muihin velkoihin oli merkittävä. Myös kotirauhan rikkominen tekona on sellainen henkilön yksityisyyteen ja rauhaan kohdistuva, ettei sitä pidetä vähäisenä, sillä yksityiselämä, kunnia ja kotirauha ovat turvattuina jo perustuslain tasolla. (KO HJ 18/13800.)

Muutamissa päätöksissä hakija on suoraan myöntänyt velkajärjestelylle olevan esteen, joka on ollut tapauksissa näin ollen riidatonta. Tällöin Pirkanmaan käräjäoikeuden on tullut arvioida, onko velkajärjestelylle olemassa painavia syitä. 27.11.2018 antamassaan päätöksessä Pirkanmaan käräjäoikeus muun muassa toteaa hakijan rikosperusteisten velkojen johtuvan suurimmalta osin väkivaltarikoksista sekä myös näpistyksistä, lievästä petoksesta sekä erilaisista valtiolle tulevista korvauksista, rikosperusteista vahingonkorvauksista sekä oikeudenkäyntikuluista. Käräjäoikeus on päättänyt siihen, ettei asiassa ole olemassa painavia syitä, joiden perusteella velkajärjestely voitaisiin esteestä huolimatta myöntää. (KO HJ 18/18616.)

6.2 Rikosepäily

Velkajärjestelyä ei voida myöntää velallisen ollessa esitutkinnassa epäiltynä, rikoksesta syytteessä tai hänen syykseen on luettu rikos, jonka perusteella hänelle on mahdollista määrätä maksuvelvollisuus, eikä velkajärjestelyn myöntämistä voi pitää perusteltuna, ottaen huomioon velan määrä, rikoksen laatu, vahinkoa kärsineen asema ja muut olosuhteet (VJL 10.1,2 §). Esteperuste täyttyy myös tilanteessa, jossa velallinen on tuomittu rikoksesta, mutta maksuvelvollisuuteen liittyvää kysymystä ei ole rikosasian käsittelyn ohessa ratkaistu, vaan se ratkaistaan omana riita-asianaan. (HE 83/2014, 52.)

Lähtökohtaisesti velkajärjestelyhakemusta ei tehdä esitutinnan vireillä ollessa. Joskus kuitenkin haitantekotarkoituksena tehty rikosilmoitus on johtanut esitutkintaan ja näin ollen viivyttänyt epäillyn pääsemistä velkajärjestelyn piiriin. Velkajärjestelylle ei kuitenkaan muodostu estettä esitutinnan vireillä ollessa tai velallisen syytteeseen asettamisen takia, mikäli tarkasteltavan rikoksen seurauksena ei voi syntyä maksuvelvollisuutta. Velkajärjestelyn esteenä ei siis tässäkin tapauksessa ole itse rikos, vaan siitä seuraava maksuvelvollisuus. (HE 83/2014, 52.)

Esteperusteen voimassaolo määräytyy keskeneräisen rikosasian käsittelyn keston perusteella tuomioistuimessa. Rikosepäilyä pidetään esteperusteena siihen asti, että asiassa annetaan syyttämättäjäättämisspätös tai asiaa koskettava rikostuomio tulee lainvoimaiseksi. Kuitenkin, mikäli alempi oikeusaste tekee rikosasiassa hylkäävän päätöksen, mutta siitä valitetaan ylempään oikeusasteeseen, ei esteperuste poistu. Näin ollen vasta rikosasian käsittelyn todellinen päättymisen poistaa kyseessä olevan esteperusteen. Jos taas rikosasiassa annetaan rangaistus, voi velkajärjestely estyä aiemman esteperusteen eli rikollisen toiminnan perusteella. (Uitto 2010, 52–53.)

6.3 Keinottelun luonteinen elinkeinotoiminta

Velkajärjestelylain 10.1,3 §:n mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, mikäli elinkeinotoiminnassa on syntynyt merkittävänä pidettävää velkaa, jossa on menetelty velkojia kohtaan törkeän sopimattomasti taikka laiminlyöty lakisääteisiä velvollisuuksia olennaisesti muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä tai joka on ollut pääasiallisesti keinottelunluonteista (VJL 10.1,3 §). Monesti verot ja muut julkisoikeudelliset maksut jäävät maksamatta yritystoiminnan kannattamattomuuden vuoksi, jolloin laiminlyönnit johtuvat nimenomaan maksukyvyttömyydestä, eikä esteperuste tällöin tule sovellettavaksi. Esteperustetta sovelletaan kuitenkin tilanteessa, jossa yrittäjä pitkällä aikavälillä maksaa muita kuin lakisääteisiä velvollisuuksia. Tällöin kyseessä ei yleensä ole maksukyvyttömyyden aiheuttama laiminlyönti. (HE 83/2014, 52.) Laiminlyöntien laajuutta ja merkityksellisyyttä on aina arvioitava tilannekohtaisesti. Velkajärjestely voi estyä aiheutuneen vahingon ollessa suuri sekä laiminlyöntien ollessa suunniteltuja tai toistuvia. (Uitto 2010, 56.)

Törkeän sopimattomalla menettelyllä tarkoitetaan esimerkiksi toimintaa, josta velallinen voitaisiin tai olisi voitu määrätä liiketoimintakieltoon. Ajankohdalla, jolloin liiketoimintakielto on määrätty tai sen voimassaololla ei ole merkitystä esteperusteen soveltamisen kannalta. Merkitystä ei ole myöskään sillä, onko elinkeinotoiminta päättynyt konkurssiin vaiko ei. Sen sijaan merkityksellistä on se, onko velallisella tästä aiheutuneita velkoja ja muodostavatko nämä velat pääosan hänen kaikista veloistaan. Mikäli liiketoimintakiellon määrittämisestä on kuitenkin kulunut huomattavan pitkä aika, voi tuomioistuin katsoa, että velalliselle voidaan myöntää velkajärjestely esteperusteen olemassaolosta huolimatta. (HE 183/1992, 50.)

Keinotteluluonteinen elinkeinotoiminta tarkoittaa pääosin velkarahoituksella harjoitettavaa laajamittaista toimintaa, jossa on tavoiteltu huomattavia taloudellisia voittoja, vaikka huomattavan taloudellisen riskin olemassaolosta on tiedetty (HE 183/1992, 50). Tällaista keinotteluluonteista elinkeinotoimintaa on esimerkiksi osakekauppa, jota tehdään velkarahalla. Tätä arvioitaessa voidaan huomioonottaa myös velallisen ymmärrys, koulutus sekä asema. (Uitto 2010, 57–58.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1995:190 autoliikettä harjoittaneen A:n velat olivat pääasiallisesti syntyneet kyseisestä elinkeinotoiminnasta. A oli vastoin rahoitusyhtiön kanssa tekemää osamaksusopimusten rahoitusta koskevaa sopimusta luovuttanut neljä osamaksuostajien palauttamaa autoa eteenpäin. Rahoitusyhtiön saatava oli huomattava. A:n katsottiin menetelleen velkoja kohtaan törkeän sopimattomasti, joten hänen velkajärjestelylleen katsottiin olevan VJL 10 §:n 3 kohdan mukainen este. (KKO 1995:190; Uitto 2010, 55.)

6.4 Taloudellisen aseman sopimaton heikentäminen

Velkajärjestelyä ei voida myöntää, mikäli velallinen on olemassa olevien tai odotettavissa olevien taloudellisten vaikeuksien takia sopimattomalla tavalla heikentänyt omaa taloudellista asemaansa, suosinut jotakin velkojaa tai muulla tavoin järjestellyt taloudellista asemaansa tarkoituksenaan vahingoittaa velkojia tai on todennäköistä, että velallinen on näin toiminut (VJL 10.1,4 §). Jos velallinen tekee velkojien vahingoksi

hänen taloudellista asemaansa heikentäviä järjestelyitä, voi se muodostaa esteen velkajärjestelylle. Monesti maksuvaikeuksiin ajauduttuaan velalliselle saattaa tulla houkutus siirtää omaisuuttaan alihintaan tai täysin vastikkeetta läheisilleen, jotta velallinen saisi siirrettyä omaisuutensa pois velkojien saatavilta ja voidakseen näin toimiesseen myös itse hyötyä siitä. Näin tehdessään velallinen on voinut heikentää taloudellista asemaansa huomattavalla tavalla. (HE 183/1992, 51.) Joskus velallinen voi myös maksuvaikeudet huomatessaan suosia jotakuta tiettyä velkojaa maksamalla tälle velkansa, vaikkei hänellä ole selvästikään kykyä suoriutua kaikista veloistaan. Myös tämänkaltaista tapahtumaa pidetään taloudellista asemaa heikentävänä toimintana, jolloin myös velkajärjestelyn esteperuste tulee sovellettavaksi. (HE 183/1992, 51; Uitto 2010, 61.)

Joissain tapauksissa myös perinnöstä luopuminen muodostaa esteen velkajärjestelylle, sillä perinnöstä luopuminen saattaa heikentää velallisen maksukykyä verrattuna siihen, mitä se olisi ollut, jos perintö olisi pidetty. Kun arvioitavaksi tulee perinnöstä luopumisen merkityksellisyys, perinnön arvolla on tässä suuri painoarvo. Mikäli perinnöllä ei siis ole tosiasiallista arvoa ollut, ei myöskään velkajärjestelyn esteperustetta tämän perusteella muodostu. Arvioinnissa on lisäksi otettava huomioon se aika, mikä luopumisesta on kulunut. (Uitto 2010, 65–66.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2006:34 velkajärjestelyn hakijan velat olivat huomattavat, yli 3,2 miljoonaa euroa. Hakijalle oli testamentattu yhteensä 75 000 euron arvoiset pörssiosakkeet. Osakkeiden arvo velkojien kannalta oli merkittävä, vaikkei ne vastannutkaan kuin pientä osaa hakijan kokonaisvelkamäärästä. Hakija vastaanotti perinnön, mutta luovutti sen eteenpäin, vaikka hän oli jo vuosia ollut maksukyvytön sekä ylivelkaantunut. Kyseessä ei ollut perinnöstä luopuminen, vaan jo vastaanotetun perinnön luovuttaminen eteenpäin. Luovutus tapahtui noin vuosi ennen kuin velkajärjestelyä haettiin, joten luovutus oli myös ajallisesti yhteydessä velkajärjestelyn hakemiseen. Hakijan katsottiin menetelleen velkajärjestelyn myöntämisen kannalta sopimattomasti, sillä hän oli toiminnallaan järjestellyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi. Näin ollen velkajärjestelylle oli olemassa VJL 10 §:n 4 kohdan mukainen este. (KKO 2006:34; Uitto 2010, 66.)

6.5 Velallisen vilpillinen käyttäytyminen ulosottomenettelyssä

Velkajärjestelyä ei voida myöntää, mikäli velallinen on käyttäytynyt sopimattomasti ulosottomenettelyssä (HE 183/1992, 51). Tällaiseksi sopimattomaksi käytökseksi katsotaan velallisen pakoilu, varojen tai tulojen salaaminen taikka niistä väärien tai harhaanjohtavien tietojen antaminen (VJL 10.1,5 §). Tuomioistuimien voi pyytää ulosottoviranomaiselta selvitystä siitä, onko olemassa jotain edellä mainittuja seikkoja, jotka vaikuttavat velkajärjestelyn myöntämiseen (HE 183/1992, 51; VJL 53.1 §).

6.6 Virheellisten tietojen antaminen velkojille

Jos velallinen antaa tahallaan taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja velkojalle, vaikuttaen näin toimimalla luoton myöntämiseen, ja menettelyä voidaan pitää erityisen moitittavana luoton määrä ja muut seikat huomioon ottaen, on velkajärjestelylle olemassa este (VJL 10.1,6 §). Tällaisia edellä mainittuja tietoja ovat velallisen maksukykyyn vaikuttavat tiedot, kuten tulot, työsuhteet, varallisuus tai tiedot jo olemassa olevista luotoista ja sitoumuksista. Väärien tai harhaanjohtavien tietojen antamisen on siis täytynyt vaikuttaa velkojan toimintaan niin, ettei tämä olisi myöntänyt luottoa lainkaan tai olisi myöntänyt sitä huomattavasti vähemmän, mikäli olisi tiennyt velallisen tosiasiallisesta maksukykyvystä. Luoton määrä ja muut olosuhteet huomioiden velallisen toimintaa olisi lisäksi pidettävä huomattavan moitittavana. Eli jos luotto on määrällisesti vähäinen, menettelyä ei voida pitää huomattavan moitittavana. Myös velallisen luotonhakuhetkinen taloudellinen tilanne ja luoton käyttötarkoitukset saattavat olla merkityksellisiä seikkoja arvioitaessa esteperusteen olemassaoloa. (HE 183/1992, 51.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1997:100 hakija oli 50 000 markan shekkiluottoa hakiessaan ilmoittanut, että hänen tulonsa vuonna 1989 olivat 220 000 markkaa. Lisäksi hän kertoi, että hänen yrityksensä tulospäätökset olivat kohentuneet. Todellisuudessa hänen tulonsa vuonna 1988 olivat olleet 126 113 markkaa, vuonna 1989 117 769 markkaa ja vuonna 1990 7 149 markkaa. Hän oli perustellut velkajärjestelyhakemuksessa vuonna 1989 otettua shekkiluottoa perheensä elannon turvaamisella. Tapauksessa velkajärjestelylle katsottiin olevan VJL 10 §:n 6 kohdan mukainen este. (KKO 1997:100; Uitto 2010, 69.)

6.7 Piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen

Jos velkojen peruste ja syntyolosuhteet, velallisen tapa hoitaa taloutta tai muut seikat osoittavat, että on todennäköistä, että velallinen on velkajärjestelyä silmällä pitäen harkitusti velkaantunut taikka velkaantumisen aiheuttaneita toimia voidaan kokonaisuus huomioiden pitää vastuuttomina sekä piittaamattomina, velkajärjestelyn myöntämiselle on olemassa este. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon myös velallisen ikä, asema, luotonantajien toiminnan vastuullisuus ja muut olosuhteet. (VJL 10.1,7 §.) Esteperusteen muodostumiselle riittää syyksi varteenotettava epäily edellä mainitun kaltaisesta toiminnasta (HE 183/1992, 51–52).

Velan perustetta voidaan pitää piittaamattomana tai vastuuttomana silloin, kun velka on käytetty esimerkiksi ylellisyustuotteisiin. Tällaista velkaantumista voi olla myös velan ottaminen tilanteessa, jossa velallinen on ollut tietoinen maksukyvyttömyydestään. Uusi velka usein mielletään piittaamattomaksi tai vastuuttomaksi velkaantumiseksi velallisen jo ollessa velkaa ottaessa maksuvaikeuksissa, ellei velkaa voida pitää hänen ja hänen perheensä toimeentulon turvaamiseksi välttämättömänä. Myös velallisen tapa hoitaa omaa taloutta saattaa osoittaa piittaamatonta tai vastuutonta velkaantumista. Velallisen maksuhankaluudet ovat esimerkiksi voineet lisääntyä hänen laiminlyödessään velkoja silloin, kun hän olisi pystynyt niitä hoitamaan, mutta onkin käyttänyt velkojen maksamiseen tarkoitettut varat liialliseen kuluttamiseen. Tämänkaltaisissa tilanteissa on otettava huomioon velallisen asema, ja arvioitava sen perusteella millaista harkintaa velalliselta voidaan tämä huomioiden edellyttää. (HE 183/1992, 52; Koulumäki & Lindström 2016, 159.)

Esteperusteen olemassaoloa on siis aina tarkasteltava kokonaisuutena. Välinpitämätön suhtautuminen velkojen maksuun osoittaa piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta, mutta esimerkiksi nuorena harkintakyvyn puutteellisuudesta tai ajattelemattomuudesta johtuvat maksuvaikeudet ovat seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon tämän esteperusteen muodostumista tarkasteltaessa. Erityistä huomiointia vaaditaan myös esimerkiksi tilanteessa, jossa velallisena on iäkäs tai muutoin huonokuntoinen henkilö, jolla on harkintakykyyn negatiivisesti vaikuttavia sairauksia. Eli jos velallisen kyky harkita velanottoa ja siitä aiheutuvia seurauksia on kovin puutteellinen, ei velkaantumista voida

pitää kyseessä olevan kohdan mukaisena, eikä näin ollen esteperustettakaan synny. (HE 183/1992, 52; HE 83/2014, 53; Uitto 2012, 428.)

Aiemmin esteperusteen ”piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen” käsite on ollut ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. Nykyaikaisessa yhteiskunnassa käsitettä ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen” voidaan pitää vieraana ja vaikeasti ymmärrettävänä, vaikkakin esteperusteen soveltamisesta on useita korkeimman oikeuden antamia ennakkopäätöksiä. Tästä syystä esteperusteen käsitettä on muutettu, vaikka sisällöltään se on sama. (HE 83/2014, 29.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1995:15 aviopuolisot ottivat omakotitalon rakentamista ja perheen elatusta varten uutta velkaa yli 500 000 markkaa, vaikka heillä oli vanhaa yritysvelkaa noin 600 000 markkaa. Puolisoiden bruttotulot olivat noin 12 500 markkaa, jotka menivät melkein kokonaan velkojen hoitoon, jonka vuoksi osa otetusta velasta olikin otettu perheen toimeentuloa varten. Hakijoiden oli täytynyt tällaisissa olosuhteissa ymmärtää, että heillä ei ole mahdollisuutta selviytyä veloista. Korkein oikeus katsoi, että aviopuolisot olivat velkaantuneet ilmeisen kevytmielisesti, kun otettiin huomioon heidän tulonsa, menonsa sekä muut olosuhteet. (KKO 1995:15; Uitto 2010, 74.)

Piittaamatonta tai vastuutonta velkaantumista arvioidaan velallisen näkökulman lisäksi myös velkojan näkökulmasta. Näin toimimalla pyritään korostamaan sitä, että velallisella ja velkojalla on molemmilla vastuu luotonannosta ja siitä, ettei se aiheuttaisi ylivelkaantumista. Arvioinnissa otetaan siis huomioon myös se, ovatko luotonantajat toimineet asianmukaisesti ja hyvän luotonantotavan mukaan. Tämä tarkoittaa muun muassa velallisen maksukyvyn tarkastamista. Luoton myöntäminen ilman velallisen maksukyvyn selvittämistä voi joissain tilanteissa johtaa velallisen osalta hätäköityyn luotonottoon. Tätä arvioitaessa huomioidaan lisäksi luottomarkkinoiden ja velallisen välinen suhde, sekä myös luotonantajan vastuu luottojen markkinoinnissa. Kuluttajan kun on kuitenkin huomattavasti helpompaa velkaantua luottojen tehokkaan markkinointipaineen vuoksi kuin silloin, kun rahoitusta joudutaan hakemaan aktiivisesti itse. (HE 83/2014, 29; Uitto 2012, 432; Velkajärjestelytyöryhmä 59/2013, 56.)

Myös takauksesta voi tulla velkajärjestelylle esteperuste silloin, kun takaaja tietää maksukykynsä olevan heikko, ja että päävelallinen on varaton, jonka johdosta takausvastuu väistämättä lankeaa takaajalle. Takaajan kevytmielistä velkaantumista voi lisäksi osoittaa myös se, että takaaja antaa lukuisia takauksia tai on antanut takaussitoumuksen silloin, kun on itse ollut maksukyvytön. (Uitto 2010, 77.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1995:1 A, hänen avopuolisonsa sekä kolmas henkilö takasivat vastavuoroisesti toistensa kulutusluottoja. Korkein oikeus katsoi, että A oli velkaantunut ilmeisen kevytmielisesti etenkin sillä perusteella, että A oli työttömäksi jäätyäänkin vielä sitoutunut takaukseen. Näin ollen velkajärjestelyä ei myönnetty. (KKO 1995:1, Uitto 2010, 77.)

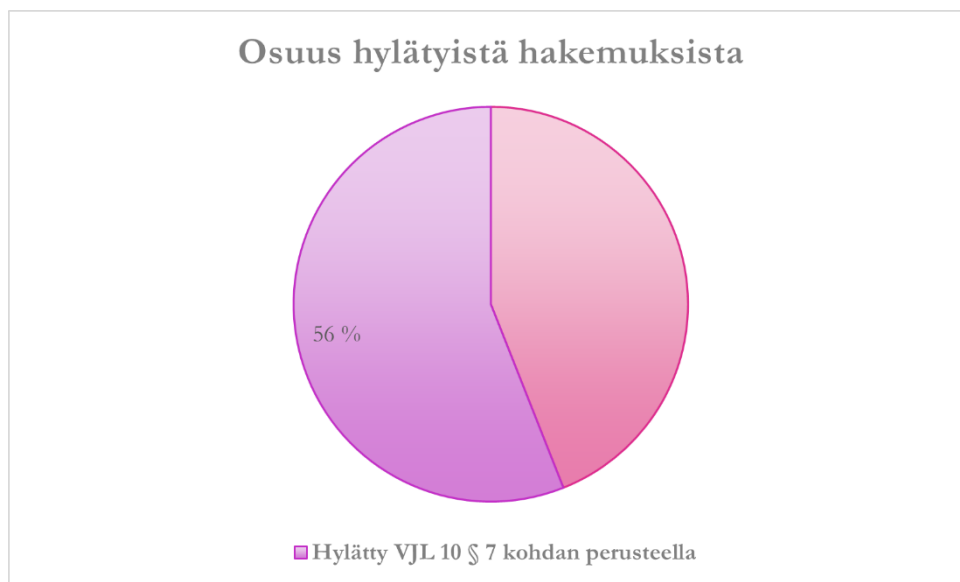
Yrityksen velkaantumista arvioidaan samalla tavalla kuin yksityishenkilönkin velkaantumista, mitä tulee kevytmielisyysskriteereihin. Velkaantumista ei pidetä kevytmielisenä silloin, kun yrityksellä on mahdollisuus selviytyä myös uusista veloista. Yleensä ratkaiseva merkitys on sillä, onko yrityksen toiminta ollut kannattavaa tai onko se mahdollista uuden luoton avulla saada kannattavaksi. (Koulu 2002, 249.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2001:99 A ja B olivat vuonna 1986 aloittaneet liiketoiminnan, joka käsitti maahantuontia sekä siihen liittyvää postimyyntiä. Toimintaa laajennettiin pankin antamalla velkarahoituksella sen ollessa vielä kannattavaa. Liiketoimintaa jatkettiin lisäksi vielä muutama vuosi sen jälkeen, kun se oli 1990-luvun laman takia muuttunut kannattamattomaksi. A ja B aloittivat saman pankin rahoituksen avulla uuden liiketoiminnan, joka päättyi konkurssiin parin vuoden kuluttua. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan velkaantumista ei pidetty ilmeisen kevytmielisenä. (KKO 2001:99.)

Korkeimman oikeuden toisessa tapauksessa KKO 1998:71 A oli alkanut harjoittamaan lähes kokonaan velkarahoituksella vaatetavarakauppaa, perustamansa kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä vuonna 1987. Tavarantoimittajat myivät A:n liikkeeseen tuotteita luotolla. A:n liiketoiminta päättyi helmikuussa vuonna 1990. A jätti velkajärjestelyhakemuksen vuonna 1996, jolloin hänen velkansa olivat korkoineen n. 880 000 markkaa, ja ne koostuivat pääasiallisesti liiketoiminnasta

aiheutuneista rahoitus-, osto- ja verovelvoista. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan A:n velkaantumista ei pidetty ilmeisen kevytmielisenä. (KKO 1998:71.)

Piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen on Pirkanmaan käräjäoikeudessa useimmiten ainakin yhtenä syynä velkajärjestelyhakemuksen hylkäämiselle. Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2018 hylättiin VJL 10.1,7 §:n perusteella velkajärjestelyhakemuksia yhteensä 28 kappaletta. Piittaamattoman ja vastuuttoman velkaantumisen on siis katsottu olevan velkajärjestelylle esteenä jonkin verran yli puolessa (56 %) tapauksista silloin, kun hakemus on hylätty (Kuvio 3). Kyseinen prosenttimäärä on huomattavan suuri, kun otetaan huomioon muiden esteperusteiden yleisyys.



Kuvio 3. VJL 10 § 7 kohdan %-osuus hylätyistä hakemuksista.

Pirkanmaan käräjäoikeuden 1.3.2019 antamassa päätöksessä käräjäoikeus on perustellut VJL 10 § 7 kohdan esteperusteen olemassaoloa hakijan jatkuvalla ja huomattavan suurella velkaantumisella. Hakijalla oli jatkuvasti ollut hyvä tulotaso, jonka olisi pitänyt riittää päivittäisiin elinkustannuksiin. Tästä huolimatta hakija oli kuitenkin elänyt jatkuvasti yli varojensa ja ottanut lisää velkaa. Velkaantumisen jo ollessa merkittävää, hakija oli vielä ostanut kalliin auton tiedostaen sen, ettei kykene suoriutumaan tästä aiheutuvasta velasta. Käräjäoikeus piti hakijan toimintaa kokonaisuutena arvioiden piittaamattomana ja vastuuttomana sekä velkajärjestelyä silmällä pitäen harkittuna velkaantumisenä. Kahdestatoista kuullusta velkojasta yhdeksän oli vedonnut VJL 10 § 7 kohdan mukaiseen esteeseen. (KO HJ 18/32035.)

Päätöksessä, jonka Pirkanmaan kärjäoikeus antoi 28.11.2018, oli hakijan velkajärjestely estynyt VJL 10.1,1 §:n vuoksi, mutta myös VJL 10.1,7 §:n vuoksi. Asiassa 10.1,1 §:n mukaisen esteperusteen olemassaolo on ollut riidatonta, joten arvioitavana on ollut ainoastaan VJL 10.1,7 §:n mukainen este. Hakijan veloista merkittävä osa oli syntynyt erilaisista pikavipeistä sekä kulutusluotoista, joista suurin osa oli otettu elektroniikkaa ja päihhteitä varten, joita ei pidetä välttämättöminä elinkustannuksina. Hakija ei ollut ollut missään vaiheessa työelämässä, eikä hakijalla ollut ammatillista koulutusta. Hakijan olisi tullut nuoresta iästä (20 v) huolimatta ymmärtää, ettei hän selviä tuloillaan veloistaan. Hakija ei myöskään yrittänyt parantaa maksukykyään esimerkiksi työllistymällä. Edellä mainituin perustein kärjäoikeus katsoi, että hakijan velkajärjestelylle on ollut myös VJL 10.1,7 §:n kohdan mukainen este. (KO HJ 18/24053.)

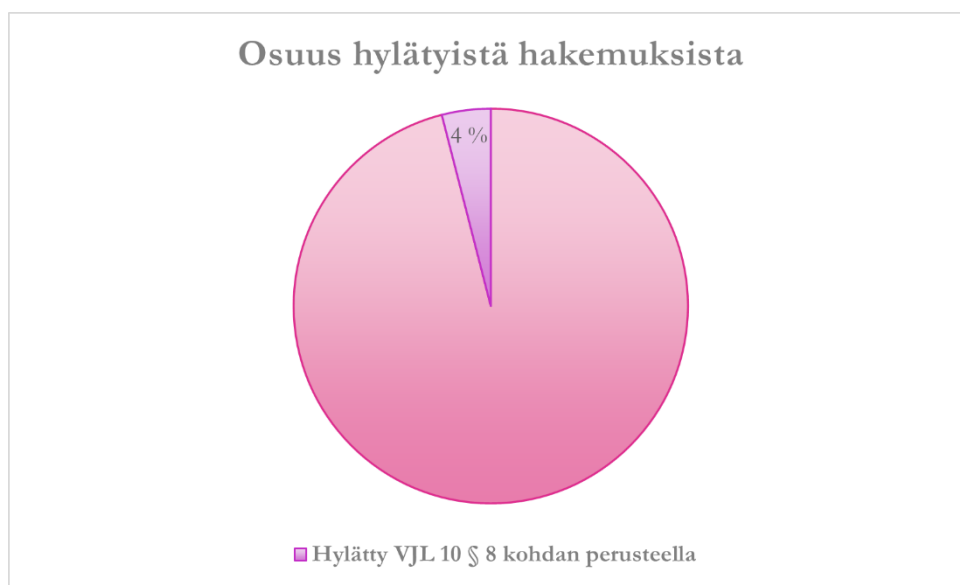
Useista päätöksistä käy ilmi, että velkoja ei ole käytetty välttämättöminä elinkustannuksina pidettäviin asioihin, vaan velan käyttötarkoitus on ollut jokin muu. Pirkanmaan kärjäoikeuden 16.4.2019 antamassa päätöksessä hakija oli merkinnyt hakemukseen velkojen käyttötarkoitukseksi muun muassa tietokoneen, pelikoneen, vaatehankinnat, tv, laskut ja eläminen. Kärjäoikeus katsoikin, ettei hakijan voitu katsoa ottaneen velkoja vain perustarpeisiin tai muihin toimeentulon kannalta välttämättömiin tarpeisiin. (KO HJ 18/42125.)

Kuten edellä olevista päätöksistä käy ilmi, perustellaan kyseessä olevan esteperusteen olemassaoloa usein sillä, että hakijan olisi tullut ymmärtää, ettei tule selviämään alati kasvavasta velkamäärästään. Perusteluissa otetaan kantaa myös velkojen käyttötarkoituksiin. Pirkanmaan kärjäoikeuden 6.3.2019 antamassa päätöksessä oli tämän lisäksi otettu perusteluissa kantaa hakijan pelaamiseen käyttämisestä rahamääristä. Lähtökohteisesti kärjäoikeus pitää pelaamiseen liittyvää velkaantumista piittaamattomana ja vastuuttomana. (KO HJ 18/38930.) Myös 24.8.2018 annetusta päätöksestä ilmenee, että hakijan ottamat velat eivät ole menneet välttämättömiin elinkustannuksiin, vaan kaikki varat on käytännössä käytetty pelaamiseen, ja uusilla lainoilla on järjestelty vanhoja lainoja (KO HJ 18/17203).

6.8 Velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti

Koska velkajärjestely on hankalien velkavaikeuksissa olevien eduksi tarkoitettu menettely, voidaan velalliselta edellyttää, että hän kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla edesauttaa velkajärjestelyn toteutumista (HE 183/1992, 53). Niinpä velkajärjestelylle on olemassa este, jos velallinen antaa velkajärjestelyyn liittyen vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta tilanteestaan, laiminlyö tiedonanto- tai myötävaikutusvelvollisuutensa, rikkoo maksu- ja vakuudenasettamiskieltoa tai muulla tavoin vaikeuttaa velkajärjestelyä (VJL 10.1,8 §). Pääsääntöisesti siis kaikkien tietojen, joita velallinen velkajärjestelyä varten antaa, on oltava oikeita. Näin ollen velallisen velkajärjestelyä hankaloittava toiminta taikka laiminlyönti voi johtaa siihen, ettei velkajärjestelyä myönnetä. (HE 183/1992, 53; Uitto 2010, 79.)

Pirkanmaan käräjäoikeudessa hylättiin velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnin takia yhteensä kaksi velkajärjestelyhakemusta vuonna 2018. Se on yhteensä 4 % hylätyistä hakemuksista (Kuvio 4).



Kuvio 4. VJL 10 § 8 kohdan %-osuus hylätyistä hakemuksista. Pirkanmaan KO 2018.

Päätöksellä, jonka Pirkanmaan käräjäoikeus oli antanut 15.3.2019, oli velkajärjestelyhakemus hylätty VJL 10 §:n 8 kohdan perusteella. Tapauksessa velkajärjestely oli jo aloitettu ja selvittäjän toimittamasta tiivistelmästä oli käynyt ilmi, että hakija oletettavasti oleskelee ulkomailla ja hänen vuokrasopimuksensa Suomessa oli päättynyt

8/2018. Hakija ei ollut selvittäjän pyynnöistä huolimatta ilmoittanut uutta olinpaikkaansa selvittäjälle. Käräjäoikeus varasi hakijalle tilaisuuden lausua selvittäjän tiivistelmästä, mutta hakija ei toimittanut lausumaa. Jotta selvittäjä olisi voinut laatia maksuohjelman, hänen olisi täytynyt saada tietoonsa hakijan asumismenot. Selvittäjä ei voinut hoitaa tehtäväänsä asianmukaisesti, joten käräjäoikeus katsoi, että hakija oli laiminlyönyt sekä VJL 6 §:n, että 7 §:n mukaiset velvollisuutensa. Näin ollen velkajärjestelylle oli olemassa 10 §:n 8 kohdan mukainen este. (KO HJ 18/18102.)

Toisessa tapauksessa (päätös annettu 11.2.2019) hakija oli jättänyt ilmoittamatta velkajärjestelyhakemuksessa omistamistaan osakkeista, vaikka velkajärjestelyhakemuksesta löytyy selkeästi kohta, jossa kysytään osakkeiden omistuksesta. Käräjäoikeus ei pitänyt uskottavana hakijan väitteitä siitä, että hakija olisi unohtanut ilmoittaa osakkeista. Näin ollen käräjäoikeus katsoi, että hakija oli laiminlyönyt VJL 6 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuuden ja jättänyt ilmoittamatta tuomioistuimelle sekä velkojille velkajärjestelyn kannalta tarpeellisista seikoista. Siten velkajärjestelylle oli myös VJL 10.1,8 §:n mukainen este. (KO HJ 18/32609.)

6.9 Ennakoitu maksuohjelman noudattamatta jättäminen

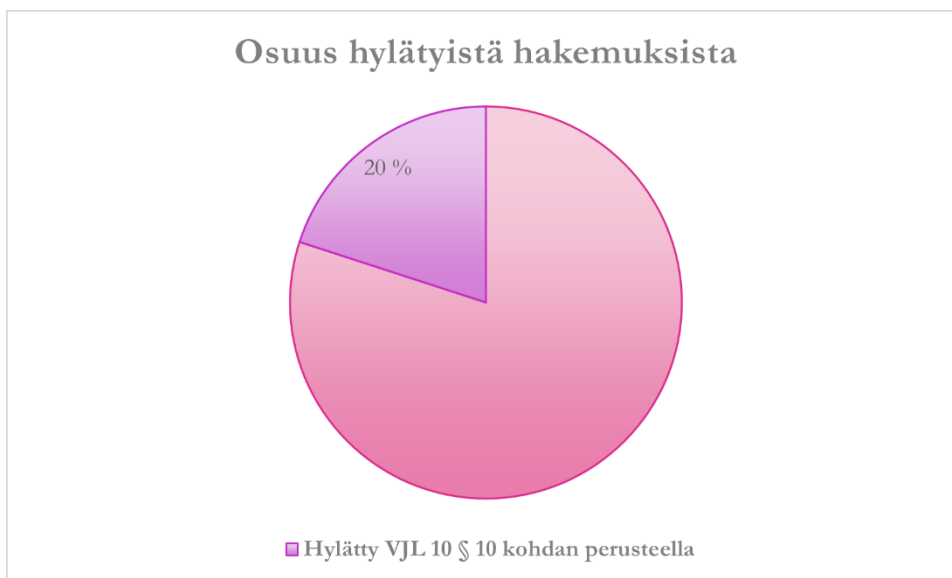
Jotta maksuohjelma olisi mielekästä vahvistaa, on voitava luottaa velallisen halukkuuteen ja kykyyn noudattaa vahvistettavaa maksuohjelmaa (HE 183/1992, 53). Velkajärjestelylle onkin olemassa VJL 10 §:n 9 kohdan mukainen este silloin, kun on perusteltua syytä olettaa, ettei velallinen tule maksuohjelmaa noudattamaan. Tätä esteperustetta käytetään lähinnä tilanteissa, joissa todetaan velallisen olevan elämäntavoiltaan epävakaa sekä lyhytjänteinen, eikä oletettavasti näistä syistä johtuen kykenisi pitkäaikaista maksuohjelmaa noudattamaan. Perusteet esteen olemassaololle voisi syntyä myös esimerkiksi tilanteessa, jossa velallinen on jatkuvasti laiminlyönyt maksusuunnitelmaa, joka ulosottomenettelyssä on ulosottoviranomaisen kanssa laadittu (HE 183/1992, 53; Koulu & Lindfors 2016, 160.) Myös velallisen rikollinen toiminta saattaa aiheuttaa epäilyksen siitä, ettei hän oletettavasti tulisi maksuohjelmaa noudattamaan. Näin voisi olla tilanteessa, jossa velallinen rikoksen johdosta rangaistaan pitkäksi ajaksi vankeuteen. (Uitto 2010, 83.)

6.10 Aikaisempi velkajärjestely

Velkajärjestelyn on tarkoitus korjata maksukyvyttömän velallisen taloudellinen tilanne pysyvästi. Tämä tarkoittaa, että velkajärjestelyä ei voi käyttää keinona, johon turvautua aina uusien maksuvaikeuksien tullessa. (Koulu & Lindfors 2016, 160.) Lähtökohtaisesti velkajärjestely onkin mahdollista myöntää velalliselle vain yhden kerran (HE 183/1992, 53), jolloin aiemmin vahvistettu maksuohjelma muodostaa velkajärjestelylle esteen (VJL 10.1,10 §).

Velkajärjestelylle ei ole olemassa tämän kohdan mukaista estettä tilanteessa, jossa tuomioistuin on aiemmin hylännyt velallisen hakemuksen taikka hakemusta ei ole käsitelty esimerkiksi sen peruutuksen vuoksi. Näin ollen aiempi velkajärjestely muodostaa esteen silloin, kun velalliselle on tässä aiemmassa menettelyssä vahvistettu maksuohjelma. (Koulu & Lindfors 2016, 160.) Esteperuste on olemassa silloin, kun velallisen noudattama ohjelma on jo loppunut, mutta myös tapauksissa, joissa ohjelma on määrätty raukeamaan. Vapaaehtoista velkojien kanssa tehtyä velkajärjestelyä ei pidetä tämän kohdan mukaisena esteenä, vaan kyseeseen tulee ainoastaan tuomioistuimen vahvistama velkajärjestely. (Uitto 2010, 84–85.)

Hakijan aiempi velkajärjestely oli kymmenen velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisen perusteena vuonna 2018. Toisin sanoen 20 %:ssa hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista hylkäämisen syynä oli ainakin hakijan aiempi velkajärjestely eli VJL 10 §:n 10 kohta (Kuvio 5).



Kuvio 5. VJL 10 § 10 kohdan %-osuus hylätyistä hakemuksista. Pirkanmaan KO 2018.

Koska aiempi velkajärjestely muodostaa automaattisesti esteen uudelle velkajärjestelylle, on Pirkanmaan käräjäoikeuden antamissa päätöksissä ollut sinänsä riidatonta VJL 10 §:n 10 kohdan mukaisen esteperusteen olemassaolo. Sen sijaan päätöksissä on arvioitu mahdollisten muiden esteperusteiden olemassaoloa ja painavien perusteiden olemassaoloa.

6.11 Yksityishenkilöiden väliset velat

Velkajärjestelylle on olemassa este silloin, jos yksityishenkilöiden välisen merkittävän vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan velan järjesteleminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta (VJL 10.1,11 §). Tätä säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa asunnon myyjä on esimerkiksi kiinteistön kaupan virhettä koskevan tuomion perusteella palautus- tai korvausvelvollinen, ja kyseessä on ostajan kannalta katsottuna huomattava rahamäärä. Tällöin tulee arvioida, onko myyjän hakeutuminen velkajärjestelyn piiriin kohtuullista sekä velallisen että velkojan näkökulmasta katsottuna. Edellä mainitut tilanteet ovat harvinaisia, mutta pahimmillaan ne voivat johtaa siihen, että myyjä säilyttää tuomion mukaan ostajalle kuuluvilla varoilla ostetun omistusasuntonsa velkajärjestelyssä. (HE 83/2014, 55.)

7 VELKAJÄRJESTELYN MYÖNTÄMINEN ESTEESTÄ HUOLIMATTA

Mikään VJL:n 10 §:ssä mainituista esteperusteista ei muodosta ehdotonta estettä velkajärjestelyn myöntämiselle, vaan tuomioistuin voi myöntää velkajärjestelyn painavista syistä esteen olemassaolosta huolimatta. Näin pystytään turvaamaan velallisen moitittavassa käytöksessä tai muissa olosuhteissa tapahtuneiden muutosten huomioonottaminen velkajärjestelyn myöntämistä harkittaessa. Käytännössä velkajärjestelyn myöntäminen painavien syiden perusteella on melko tavanomaista. (Koulu & Lindfors 2016, 157 & 161; Tammi-Salminen 2007, 97.) Lähtökohtaisesti uuden velkajärjestelyn myöntämiseen painavien syiden takia tulee kuitenkin suhtautua pidättyväisesti. Velkajärjestelyn myöntämisen uudelleen tulisi olla mahdollista ainoastaan poikkeustilanteissa. (HE 83/2014, 56.)

Velkajärjestely voidaan siis esteestä huolimatta myöntää, jos siihen on olemassa painavia syitä velallisen toimet velkojen maksamiseksi, velkaantumisesta kulunut aika sekä muut velallisen olosuhteet huomioden. Myös velkajärjestelyn merkitys velallisen sekä velkojen kannalta tulee ottaa huomioon painavien syiden olemassaoloa arvioitaessa. (VJL 10a §.) Päätös velkajärjestelyn myöntämisestä esteestä huolimatta edellyttää tuomioistuimelta aina tapauskohtaista kokonaisharkintaa. Tapauskohtaista kokonaisharkintaa tehtäessä voidaan huomioda yksilölliset seikat ja harkinnassa korostuu aina se tavoite, jossa lopputulos on sekä velallisen että velkojan kannalta kohtuullinen. Tuomioistuimen tehdessä päätöstä velkajärjestelyn myöntämisestä tai hylkäämisestä, on sen varmistuttava, että lopputulos on lainmukainen. Vaikka pykälässä luetellaankin asioita, jotka tulee ottaa huomioon painavien syiden olemassaoloa arvioitaessa, voivat myös muut seikat johtaa siihen, että painavia syitä velkajärjestelyn myöntämiselle on. (HE 98/2002, 22; HE 83/2014, 56; Uitto 2010, 86.)

Kaikkien säännöksessä lueteltujen seikkojen ei ole tarpeen olla velkajärjestelyn myöntämistä puoltavia, vaan joskus on riittävää, että vain yksi seikoista on tällainen. Toisaalta vaikka usea seikka puoltaisi velkajärjestelyä, voi jokin merkittävä seikka olla vahvasti sitä vastaan ja näin ollen estää velkajärjestelyn. (HE 83/2014, 56.)

7.1 Velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut olosuhteet

Painavia syitä arvioitaessa huomiota kiinnitetään velallisen toimiin velkojen maksamiseksi. Mikäli velallinen esimerkiksi on yrittänyt hyvittää esteen vaikutuksia tekemällä kaiken voitavansa velkojen maksamiseksi, velkajärjestely voidaan myöntää huolimatta siitä, miten kauan velkaantumisesta on kulunut. Arvioinnissa otetaan huomioon myös se, kuinka pitkään velallinen on osoittanut tällaista taloudellisten asioiden hoidon vastuullisuutta. (HE 83/2014, 55; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.4.10.)

Merkitystä on annettava myös velallisen muille olosuhteille. Velallisen henkilökohtaiset olosuhteet ovat esimerkiksi voineet olla sellaiset, ettei hän ole kyennyt huolehtimaan taikka osoittamaan haluaan maksaa velkojaan. Velallisen voi olla pysyvästi mahdollonta maksaa velkojaan iän, sairauden tai muista syistä aiheutuvien ansaitsemismahdollisuuksien puuttumisen takia. Henkilökohtaisten olosuhteiden huomioonottamisen tarkoituksena on saattaa velkajärjestelyn piiriin myös pysyvästi vailla maksukykyä olevat velalliset. Näissäkin tapauksissa maksukyvyttömyyden syyn on oltava sellainen, johon velallinen ei itse ole aktiivisesti vaikuttanut. (HE 183/192, 53; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.4.10; Uitto 2010, 89.)

Kaikella velallisen käytöksellä, jolla hän on yrittänyt edistää mahdollisuuksiaan selviytyä veloista, on painavia syitä arvioitaessa merkitystä. Velallisen velkojien kanssa käymät sovintomenettelyt, aktiiviset toimet työllistymisen edistämiseksi taikka tulotason nostamiseksi ovat tällaisia painavien syiden arviointiin positiivisesti vaikuttavia seikkoja. Sen sijaan kaikki velkojen maksuun liittyvä piittaamaton käytös johtaa arvioinnissa päinvastaiseen. (Uitto 2010, 90.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2001:21 korkein oikeus on todennut, että mikäli velallinen on kykynsä mukaisesti tehnyt voitavansa taloudesta sekä veloista huolehtiakseen, voi painavien syiden perusteet täytyä. Kuitenkin mitä kauemmin velallinen on toiminut vastuullisesti taloudellisiin asioihin liittyen, sitä enemmän painavien syiden olemassaololle on myös perusteita. (KKO 2001:21; Tammi-Salminen 2007, 101.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2011:76 A:n velkajärjestelyhakemus hylättiin vuonna 2005, koska hänen katsottiin velkaantuneen ilmeisen kevytmielisesti. A oli tämän jälkeen maksanut velkojaan ulosoton kautta, mutta hän oli myös velkaantunut hieman lisää. A haki uudelleen velkajärjestelyä vuonna 2009. (KKO 2011:76.) Tämäkin hakemus hylättiin alemmissa oikeusasteissa, koska hyväksymiselle ei katsottu olevan riittävän painavia syitä. Korkein oikeus päätyi ratkaisussaan kuitenkin päinvastaiseen lopputulokseen. Korkein oikeus katsoi, ettei lisävelkaantuminen ollut niin merkittävää, että se riittäisi perusteeksi hylätä hakemus. Painavimpana velkajärjestelyn myöntämistä puoltavana seikkana korkein oikeus piti sitä, että velallisen palkasta oli ulosmitattu velkojille suorituksia jo useiden vuosien ajan. Velallisen henkilökohtaisten olosuhteiden myös katsottiin tukevan hyväksymistä. (Lindfors 2012, 207.)

7.2 Velkaantumisesta kulunut aika

Velkaantumisesta kulunutta aikaa pidettiin ennen tärkeimpänä kokonaisharkintaan vaikuttavana seikkana, jonka johdosta se myös mainittiin VJL §:ssä 10a ensimmäisenä. Kyseistä lainkohtaa on sittemmin muutettu niin, että velallisen toimet velkojen maksamiseksi mainitaan ennen velkaantumisesta kulunutta aikaa. Tällä on haluttu pienentää velkaantumisesta kuluneen ajan merkitystä kokonaisharkintaa tehtäessä. (HE 83/2014, 55.)

Velkaantumisesta kuluneella ajalla on kuitenkin keskeinen merkitys kokonaisharkintaa tehtäessä etenkin silloin, kun arvioitavana oleva aika on erityisen lyhyt tai erityisen pitkä. Pitkä aika ei kuitenkaan aina automaattisesta tarkoita velallisen pääsyä velkajärjestelyyn, vaan huomioon on otettava myös velallisen toiminnan moitittavuus sekä sovellettavana oleva esteperuste. Jos velallisen velat esimerkiksi perustuvat törkeään rikokseen tai velallinen on järjestellyt talouttaan velkojia vahingoittaakseen, voidaan painavia syitä arvioitaessa edellyttää velkaantumisesta kuluneen pidempi aika kuin tilanteessa, jossa velkaantuminen on ollut ainoastaan piittaamatonta ja vastuutonta. (HE 83/2014, 55–56.)

Jos velkaantumisesta on kulunut huomattavan pitkä aika, puoltaa se siis velkajärjestelyn myöntämistä esteestä huolimatta. Säännöksessä ei ole kuitenkaan mainintaa siitä,

kuinka monta vuotta velkaantumisesta tulisi olla kulunut, jotta painavien syiden peruste täyttyisi. Koska painavia syitä arvioitaessa on kyse aina tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta, ei kiinteää vuosimäärää voi olla. Jos kyseessä on huomattavan vanhat velat, se on velkajärjestelyn myöntämistä puoltava seikka, vaikka velkaantuminen olisikin ollut moitittavaa. Mikäli velkaongelmien syntymisestä on kulunut huomattavasti kauemmin kuin muutama vuosi, puoltaa velkaantumisesta kulunut aika velkajärjestelyn myöntämistä. (HE 98/2002, 22; Koulu & Lindfors 2016, 161; Uitto 2010, 87.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2011:9 oli kysymys siitä, voitiinko hakijalle myöntää velkajärjestely painavien syiden perusteella, vaikka velkajärjestelylle oli este. Esteperuste muodostui vuonna 2005 hakijalle tuomitun rangaistuksen ja vuosina 1995–1997 yritystoiminnassa tapahtuneiden rikosten johdosta aiheutuneen korvausvelvollisuuden vuoksi. Yritystoiminnan päättymisen jälkeen hakija hankki itselleen uuden ammatin. Hakija oli maksanut velkojaan ulosoton kautta noin 10 vuotta ja lisäksi hänen varallisuuttansa ja perintönä saamaansa omaisuutta realisoitiin velkojen suorittamiseksi. Korkein oikeus piti velkajärjestelyn myöntämistä poikkeuksellisenä näin pian tuomion jälkeen, mutta korkein oikeus kuitenkin katsoi, että tapauksessa oli painavia syitä myöntää velkajärjestely esteestä huolimatta. Ratkaisevana perusteena korkein oikeus piti sitä, että velkaantumisesta oli kulunut jo niin pitkä aika. Tapauksessa kaikki painavien syiden kriteerit puolsivat velkajärjestelyn hyväksymistä, jonka johdosta velkaantumisesta kulunutta aikaa pidettiin nimenomaan tapauksessa ratkaisevana, koska punninnassa oli kyse painavien syiden painoarvosta suhteessa olemassa olevaan yleistä yhteiskuntamoraalia ylläpitävään esteperusteeseen. (KKO 2011:9; Tammi-Salminen 2011, 8–9.)

7.3 Velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojien kannalta

Kun velkajärjestelyn myöntämistä painavien syiden perusteella arvioidaan, otetaan edellä mainittujen seikkojen lisäksi huomioon myös velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja velkojille. Usein velallisen kannalta velkajärjestelyllä on huomattavan suuri merkitys, jolloin se omalta osaltaan puoltaa velkajärjestelyn myöntämistä. Velallisen jääminen velkajärjestelyn ulkopuolelle merkitsee sitä, että hänen taloudelliset ja

sosiaaliset ongelmansa jatkuvat. (Koulu & Lindfors 2016, 161; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.4.10.)

Kun arvioidaan velkajärjestelyn merkitystä velkojien kannalta, tulee huomioon ottaa yksittäisten velkojen suuruus, kuinka paljon veloille on kertynyt suorituksia ja millainen on velkojan oma taloudellinen asema. Jos velkojat ovat suuria institutionaalisia velkojia, yksittäisen velallisen velkajärjestelyllä ei katsota olevan niiden kannalta kovinkaan suurta merkitystä. Sen sijaan, jos velkojana on toinen yksityishenkilö, saattaa velkajärjestelyn myöntäminen velalliselle olla hänen kannaltaan kohtuutonta. Velkojan kannalta saattaa merkityksellistä olla myös se, millä perusteella velka on syntynyt. Tällä tarkoitetaan sitä, että ammattimaista luotonantotoimintaa harjoittavalle velkojalle velkajärjestelyn myöntämisellä ei ole niin suurta merkitystä kuin rikoksen uhrille, jolle velallisen tulisi maksaa korvauksia. (Koulu & Lindfors 2016, 161; Niemi & Lindfors 2004-, luku 5.4.10.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2004:108 A:lla oli velkaa noin 150 000 euroa. Vuonna 1993 A:n aiempi velkajärjestelyhakemus oli hylätty, koska tuolloin hänen katsottiin velkaantuneen ilmeisen kevytmielisesti. Tämän jälkeen A:lle kertyi uutta velkaa yhteensä noin 2 250 euroa eli korot ja kulut mukaan lukien noin 4 000 euroa. Uutta velkaantumista ei pidetty ilmeisen kevytmielisenä. A:n velkaantuminen tapahtui pääasiassa vuosina 1987–1993 ja suurin osa kokonaisveloista oli liitoksissa asunto-kaupparahoitukseen vuodelta 1987. Asunto myytiin vapaaehtoisella kaupalla. Maksamatta olevan asuntovelan määrä kokonaisuudessaan oli noin 107 000 euroa. A joutui työkyvyttömyyseläkkeelle 1.9.1997 ja hänen palkka- tai eläketuloansa oli ulosmitattu lähes 10 vuotta, alkaen 12/1994. A:n ulosotosta kertyvät suoritukset eivät riittäneet velkapääoman lyhentämiseen, eikä A:lla ollut mahdollisuuksia parantaa maksukykyään, ottaen huomioon hänen terveydenlaitansa ja 53 vuoden ikänsä. Näin ollen velkajärjestelyn myöntämiselle oli A:n olosuhteisiin nähden suuri merkitys. A ei myöskään ollut osoittanut aiemman velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisen jälkeen laiminlyöneen sitä, mitä häneltä velallisena voitiin kohtuudella vaatia asioiden hoitamiseksi. Näin ollen velkajärjestelylle oli olemassa painavia syitä esteen olemassaolosta huolimatta. (KKO 2004:108; Uitto 2010, 92–93.)

8 VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSET SUOMESSA

8.1 Tilastoa saapuneista velkajärjestelyhakemuksista

Velkajärjestelyhakemuksia jätettiin vuonna 2018 Suomen käräjäoikeuksiin yhteensä 4 555 kappaletta. Maakunnittain eniten velkajärjestelyhakemuksia jätettiin Uudellamaalla (904 kpl) ja toiseksi eniten Pohjois-Pohjanmaalla (518 kpl). Pirkanmaan käräjäoikeuteen velkajärjestelyhakemuksia vuonna 2018 jätettiin kolmanneksi eniten, yhteensä 478 kappaletta. Vähiten velkajärjestelyhakemuksia jätettiin Ahvenanmaalla (4 kpl). (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Saapuneet velkajärjestelyhakemukset vuonna 2018 Suomessa. (SVT. Velkajärjestelyt.)

	Velkajärjestelyhakemukset, lkm
2018	
Yhteensä	
KOKO MAA	4555
MK01 Uusimaa	904
MK02 Varsinais-Suomi	393
MK04 Satakunta	228
MK05 Kanta-Häme	108
MK06 Pirkanmaa	478
MK07 Päijät-Häme	177
MK08 Kymenlaakso	155
MK09 Etelä-Karjala	82
MK10 Etelä-Savo	146
MK11 Pohjois-Savo	183
MK12 Pohjois-Karjala	136
MK13 Keski-Suomi	288
MK14 Etelä-Pohjanmaa	230
MK15 Pohjanmaa	73
MK16 Keski-Pohjanmaa	21
MK17 Pohjois-Pohjanmaa	518
MK18 Kainuu	46
MK19 Lappi	260
MK21 Ahvenanmaa - Åland	4

Käräjäoikeuksittain velkajärjestelyasioita saapui kuitenkin Pirkanmaan käräjäoikeuteen kaikista Suomen käräjäoikeuksista eniten (555 kpl) (Taulukko 2). Taulukossa 2 velkajärjestelyasioihin lukeutuu myös muitakin asioita kuin pelkkiä

velkajärjestelyhakemuksia, kuten esimerkiksi maksuohjelman muutoshakemuksia, hakemuksia lisäsuoritusten vahvistamisesta ja velkajärjestelyn raukeamishakemuksia.

Taulukko 2. Saapuneet velkajärjestelyasiat vuonna 2018 Suomessa käräjäoikeuksittain (Oikeusministeriö 2019:8).

Käräjäoikeus	Velkajärjestely
Ahvenanmaan ko	4
Kanta-Hämeen ko	88
Länsi-Uudenmaan ko	185
Pirkanmaan ko	555
Varsinais-Suomen ko	439
Etelä-Pohjanmaan ko	277
Keski-Pohjanmaan ko	33
Keski-Suomen ko	320
Pohjanmaan ko	88
Satakunnan ko	259
Etelä-Karjalan ko	97
Etelä-Savon ko	168
Kymenlaakson ko	178
Pohjois-Karjalan ko	184
Pohjois-Savon ko	205
Päijät-Hämeen ko	208
Espoon ko	147
Helsingin ko	246
Hyvinkään ko	161
Itä-Uudenmaan ko	90
Tuusulan ko	72
Vantaan ko	187
Kainuun ko	53
Kemi - Tornion ko	90
Lapin ko	205
Oulun ko	459
Ylivieska-Raahen ko	120

8.2 Tilastoa hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista

Vuonna 2018 Suomen käräjäoikeuksissa hylättiin velkajärjestelyhakemuksia edellytyksien puuttumisen takia yhteensä 54 kappaletta, esteperusteen perusteella yhteensä 195 kappaletta ja muun syyn vuoksi 151 kappaletta. Yhteensä hylättyjä hakemuksia on näin ollen ollut 400 kappaletta, mikä on 8,78 % saapuneista velkajärjestelyhakemuksista.

Taulukossa 3 näkyy kaikki vuonna 2018 loppuun käsitellyt (=ratkaistut) velkajärjestelyhakemukset eli kaikki siinä näkyvät hylätyt hakemukset eivät ole tulleet vireille vuonna 2018, jonka vuoksi määrät eroavat Pirkanmaan käräjäoikeuden osalta tutkituista velkajärjestelyhakemuksista. ”Tilastokeskuksen velkajärjestelytilastossa loppuun käsitellyillä velkajärjestelyasioilla tarkoitetaan asioita, jotka on käsitelty käräjäoikeudessa ja joista on tehty käräjäoikeuden ratkaisu” (Suomen virallinen tilasto 2018). Taulukon 3 avulla kuitenkin pystytään näkemään, kuinka paljon velkajärjestelyhakemuksia vuosittain hylätään.

Taulukko 3. Hylätyt velkajärjestelyhakemukset vuonna 2018 Suomessa. (SVT. Velkajärjestelyt.)

	Hylätty, syy; ei edellytyksiä	Hylätty, syy; este	Hylätty, syy; muu syy
2018			
Velkajärjestelyhakemus			
Yhteensä	54	195	151
Espoo	2	8	3
Helsinki	1	32	0
Hyvinkää	3	11	8
Kanta-Häme	1	1	5
Pohjois-Karjala	0	3	12
Keski-Suomi	0	1	1
Kainuu	0	1	1
Keski-Pohjanmaa	0	0	0
Kymenlaakso	0	9	4
Pohjois-Savo	1	3	3
Päijät-Häme	2	10	21
Lappi	1	2	3
Etelä-Karjala	2	6	1
Etelä-Savo	1	2	3
Oulu	3	5	23
Satakunta	2	6	7
Itä-Uusimaa	1	1	3
Länsi-Uusimaa	15	8	3
Etelä-Pohjanmaa	0	0	16
Pirkanmaa	4	40	12
Varsinais-Suomi	13	37	4
Tuusula	0	2	2
Pohjanmaa	1	2	3
Vantaa	1	2	6
Ylivieska-Raahe	0	3	4
Ahvenanmaa	0	0	0
Keski-Tornio	0	0	3

9 VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSET PIRKANMAAN KÄRÄJÄ-OIKEUDESSA

9.1 Syyt vuoden 2018 tilastointiin

Vuonna 2015 työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä selvitti talous- ja velkaneuvonnan nykytilannetta ja sen vaihtoehtoisia järjestämistapoja. Mahdollisuus saada talous- ja velkaneuvonnan palveluita vaihteli huomattavasti eri puolilla Suomea, joka nähtiin kansalaisten kannalta katsottuna ongelmallisena. Hallinto mielsi järjestämistavan monimutkaiseksi sekä moniportaiseksi. Lisäksi ongelmana nähtiin palvelujen saatavuus, joka oli suurilta osin ainoastaan kuntien vapaaehtoisen rahoituksen varassa. (HE 102/2017, 3.)

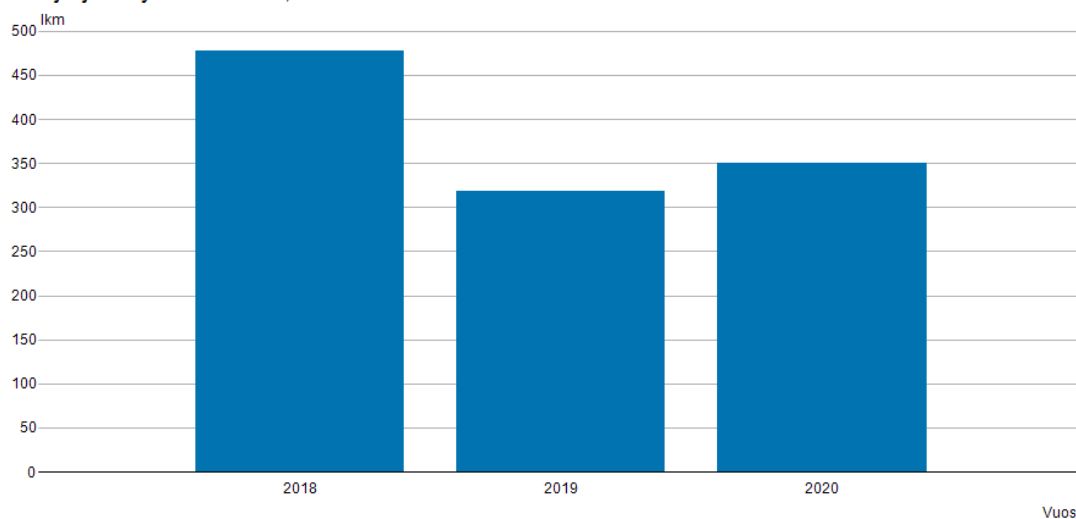
Työryhmä esitti, että talous- ja velkaneuvonta siirretään oikeusaputoimistoihin. Tavoitteena oli talous- ja velkaneuvonnan palveluiden yhtenäinen ja monikanavainen tarjonta eri puolilla Suomea. Tarvetta oli erityisesti digitaalisille palveluille. Kun talous- ja velkaneuvonnan ohjaus keskitettiin yhdelle valtiolliselle toimijalle, oli työkalut toiminnan kehittämiseen paremmat. Tämä mahdollisti osaltaan myös käytäntöjen ja toimintatapojen yhtenäistämisen. (HE 102/2017, 4; TEM Konserni 28/2015, 57.)

Talous- ja velkaneuvonnan uudistus astui voimaan 1.1.2019 (Talous- ja velkaneuvonnan www-sivut 2021). Uudistus ruuhkautti palveluita, jonka johdosta vuonna 2019 velkajärjestelyhakemuksia saapui Pirkanmaan käräjäoikeuteen huomattavasti vähemmän kuin aiempina vuosina (318 kpl). Vuonna 2020 velkajärjestelyhakemuksia saapui Pirkanmaan käräjäoikeuteen edelleen tavallista vähemmän (350 kpl), sillä muun muassa maailmalla vallitseva koronapandemia vaikutti osaltaan hakemusten määrään laskevasti. Sen sijaan vuonna 2018 velkajärjestelyhakemuksia saapui Pirkanmaan käräjäoikeuteen 478 kappaletta. (Kuvio 7; Taulukko 4.)

Taulukko 4. Saapuneet velkajärjestelyhakemukset (lkm) Pirkanmaan KO v. 2018–2020. (SVT. Velkajärjestelyt.)

Pirkanmaa	2018	2019	2020
Velkajärjestelyhakemukset	478	318	350

Velkajärjestelyhakemukset maakunnittain muuttujina Vuosi. MK06 Pirkanmaa, Yhteensä, Velkajärjestelyhakemukset, lkm.



Lähde: Velkajärjestelyt, Tilastokeskus

Kuvio 7. Saapuneet velkajärjestelyhakemukset Pirkanmaan KO 2018–2020. (SVT. Velkajärjestelyt.)

9.2 Saapuneet velkajärjestelyhakemukset

Vuonna 2018 Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapui velkajärjestelyhakemuksia yhteensä 478 kappaletta, joista yhteensä 50 velkajärjestelyhakemusta hylättiin (Taulukko 5). Eli vuonna 2018 Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuvista hakemuksista hylättiin 10 % (Kuvio 8).

Taulukko 5. Saapuneet ja hylätyt velkajärjestelyhakemukset (lkm). Pirkanmaan KO 2018.

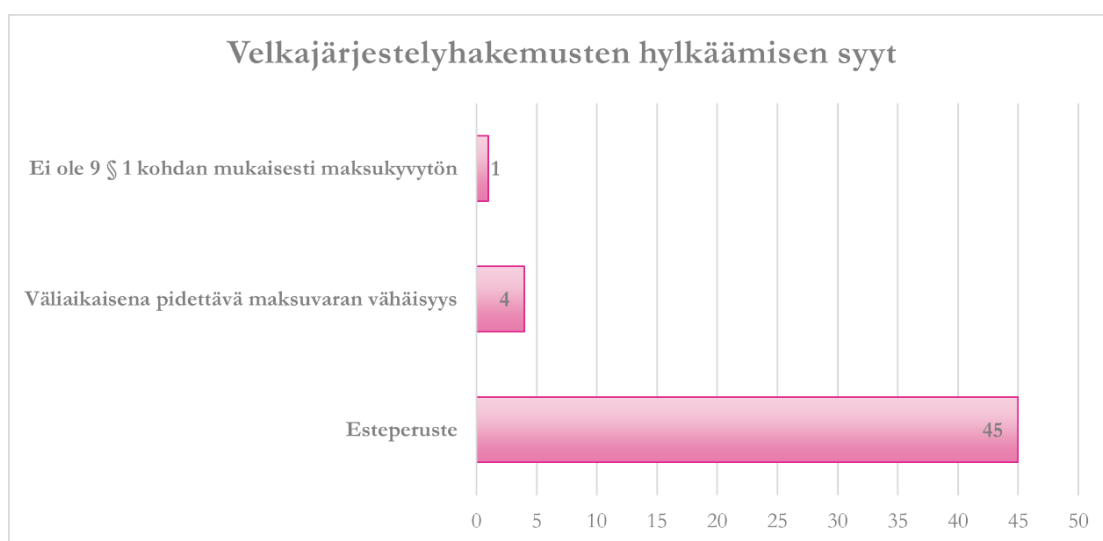
Saapuneet velkajärjestelyhakemukset	Hylätyt velkajärjestelyhakemukset
478	50



Kuvio 8. Hylättyjen velkajärjestelyhakemusten %-osuus saapuneista hakemuksista. Pirkanmaan KO 2018.

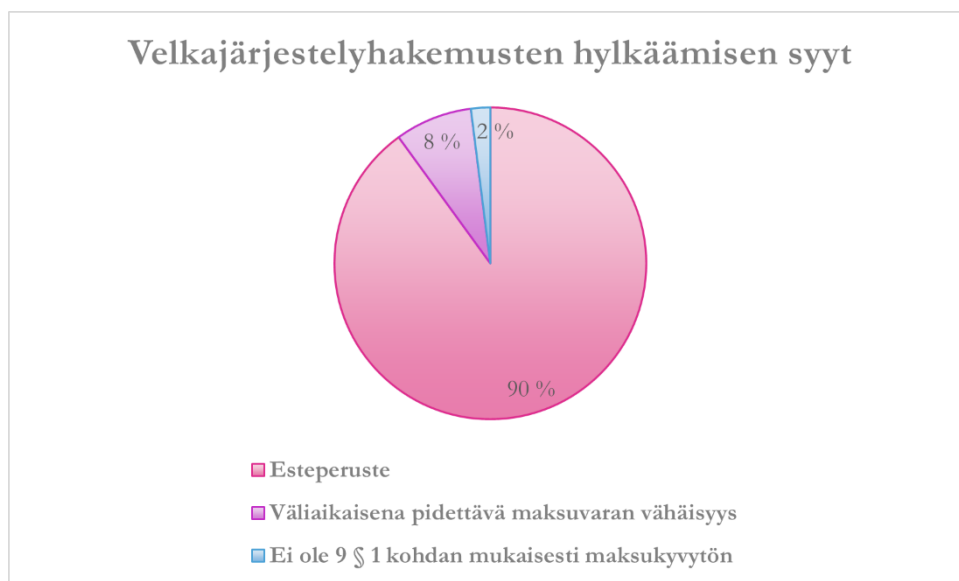
9.3 Hylkäämisen syyt

Velkajärjestelyhakemuksia hylättiin vuonna 2018 Pirkanmaan käräjäoikeudessa useimmiten jonkin esteperusteen vuoksi (45 kpl). Muutamia hakemuksia hylättiin myös väliaikaisena pidettävän maksuvaran vähäisyyden vuoksi (4 kpl) ja vain yksi hakemuksista hylättiin sillä perusteella, ettei hakija ollut VJL 9.1 §:n mukaisesti maksukyvytön. (Kuvio 9.)



Kuvio 9. Velkajärjestelyhakemusten hylkäämisen syyt ja ko. perusteella hylättyjen lkm. Pirkanmaan KO 2018.

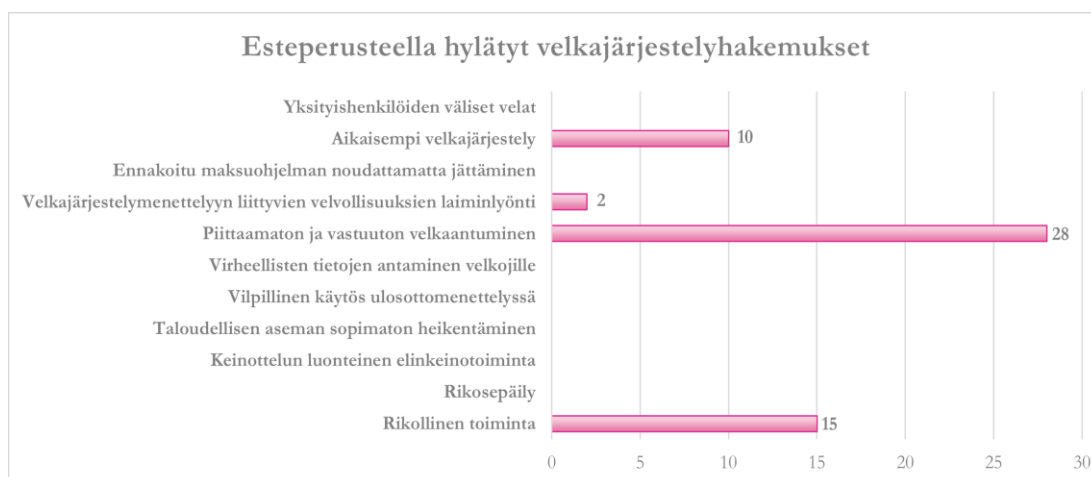
Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2018 hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista 90 % hylättiin sen vuoksi, että velkajärjestelylle oli olemassa ainakin yksi este. Väliaikaisena pidettävän maksuvaran vähäisyyden vuoksi hylättiin 8 % hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista ja vain 2 % sen vuoksi, ettei hakijaa pidetty VJL 9.1 §:n mukaisesti maksukyvyttömänä. Esteperuste on siis ollut huomattavasti yleisin syy velkajärjestelyn hylkäämiselle Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2018. (Kuvio 10.)



Kuvio 10. Velkajärjestelyhakemusten hylkäämisen syyt ja ko. perusteella hylättyjen %-osuus. Pirkanmaan KO 2018.

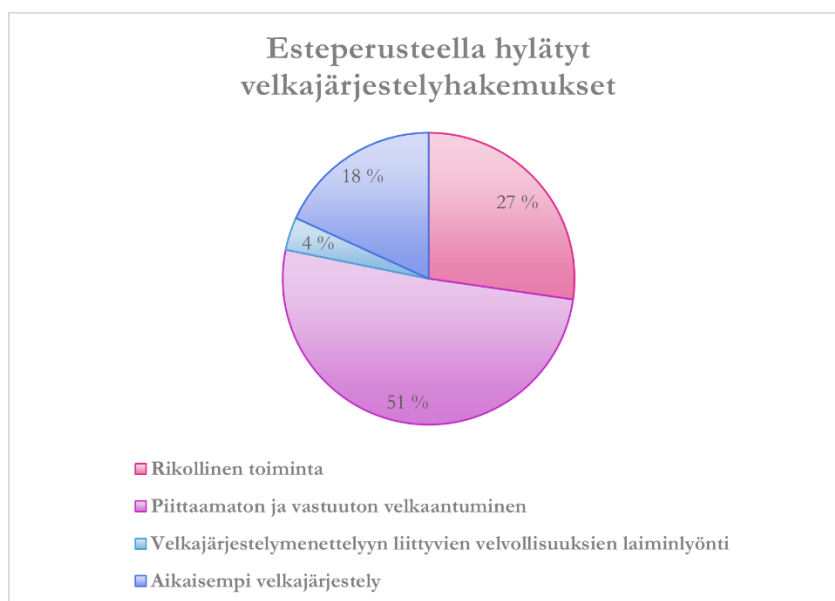
Esteperusteella hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista suurimmassa osassa (28 kpl) on hylkäämisen syynä ollut piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen eli VJL 10 §:n 7 kohta. Viidessätoista hakemuksessa esteenä on ollut hakijan rikollinen toiminta eli VJL 10 §:n 1 kohta ja kymmenessä hakemuksessa esteenä on ollut hakijan aiempi velkajärjestely eli VJL 10 §:n 10 kohta. Vain kahdessa hakemuksessa hylkäämisen syynä on ollut velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti eli VJL 10 §:n 8 kohta. (Kuvio 11.)

Kuvio 11 kertoo käytetyn esteperusteen per hakemus, jolloin lukumäärä on suurempi kuin hylätyt hakemukset ovat yhteensä. Ero johtuu siitä, että yhteensä kymmenessä hakemuksessa hylkäämisen syynä on ollut kaksi esteperustetta. Näin ollen esteperusteen perusteella hylättyjä hakemuksia on ollut yhteensä 45 kappaletta, joista kymmenessä hylkäämisen syynä on ollut useampi esteperuste, jolloin kuvion lukumääräksi yhteensä tulee 55.



Kuvio 11. Esteperusteella hylätyt velkajärjestelyhakemukset (lkm). Pirkanmaan KO 2018.

Noin puolessa (51 %) esteperusteella hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista on hylkäämisen syynä ollut piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen (VJL 10.1,7 §). Hieman yli neljäsosassa (27 %) esteperusteella hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista hylkäämisen syynä on ollut rikollinen toiminta (VJL 10.1,1 §), kun taas hieman alle viidesosassa (18 %) hylkäämisen syynä on ollut aikaisempi velkajärjestely (VJL 10.1,10 §). Vain 4 %:ssa esteperusteella hylätyistä hakemuksista syynä on ollut velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti (VJL 10.1,8 §). (Kuvio 12.)



Kuvio 12. Esteperusteella hylätyjen hakemusten %-osuus. Pirkanmaan KO 2018.

10 POHDINTA

Tutkimuksen tuloksista oli mahdollista päätellä, että huomattavan suurella osalla hakijoista velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät. Sen sijaan useimmiten, kun velkajärjestely hylätään, se tapahtuu esteperusteen olemassaolon takia. Yleisimmäksi velkajärjestelyn esteeksi Pirkanmaan käräjäoikeudessa osoittautui piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen.

Piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen pitää sisällään hyvin monenlaisia perusteita, eikä se ole mielestäni kovinkaan yksiselkoinen. Piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen voi olla välinpitämättömyyttä velkojen maksamista kohtaan, velan ottamista ylellisyystuotteita varten, velan ottamista pelaamista varten, velallisen ylioptimista suhtautumista ansainta- ja säästömahdollisuuksiinsa tai esimerkiksi uuden velan ottamista silloin, kun tietää ettei kykene veloistaan suoriutumaan, vaikka velka tulisikin hyväksyttävään käyttötarkoitukseen. (Uitto 2012, 425, 427 & 430.) Tämä esteperuste siis pitää sisällään hyvin monenlaisia asioita, joka tekee siitä mielestäni samalla myös melko tulkinnanvaraisen.

Mielestäni on kuitenkin hyvä, että nykyisen sääntelyn avulla on tarkoitus kiinnittää enemmän huomiota myös siihen, kuinka luotonantajat toimivat. Nykyaikana kulutusluottojen markkinointi on hyvinkin aktiivista ja tehokasta, joka osaltaan varmasti vaikuttaa kuluttajan käyttäytymiseenkin. Luottoa saa nykypäivänä vähän kaikenlaisiin tarkoituksiin, ja tarvittaessa hyvinkin nopeasti. (Uitto 2012, 431.) On siis hienoa, että myös luotonantajan toiminnalla on painoarvoa tämän esteperusteen olemassaoloa arvioitaessa.

Tutkimuksen tulokset myös osoittavat, että velkajärjestelyn hylkääminen on verrattain harvinaista, sillä vuonna 2018 Pirkanmaan käräjäoikeudessa vain 10 % velkajärjestelyistä hylättiin. Se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita suoraan sitä, että velkajärjestelyyn pääsy olisi helppoa. Voihan olla, että ihmiset, jotka tietävät velkajärjestelylleen olevan este, eivät edes yritä hakeutua velkajärjestelyn piiriin. Osa hakijoista myös peruuttaa hakemuksen, jos ilmenee esteväitteitä tai he jäävät odottamaan painavien syiden kertymistä.

Kun velkajärjestelylle todetaan olevan este, eikä sen hyväksymiselle ole olemassa painavia syitä, estyy velkajärjestely automaattisesti kokonaan. Tämä tarkoittaa sitä, että velallisen kaikki velat seuraavat estettä. Eli mikäli esteperuste todetaan esimerkiksi ainoastaan yhden velan kohdalla, estää se kuitenkin myös muiden velkojen järjestelyn. Prosessioikeuden professori Tuula Linna on artikkelissaan (Oikeus 1/2015) kutsunut tätä ”estedominanssiksi”. (Linna 2015, 29.) Tämä oli mielestäni mielenkiintoinen havainto. Miksi ei olisi mahdollista jättää esteperusteen alaista velkaa järjestelemättä, mutta järjestellä kuitenkin velallisen muita velkoja, mikäli niille ei ole olemassa estettä? Onko velkajärjestelyn epääminen esimerkiksi yhden velan esteperusteen takia kohtuullista? Mielestäni edes osittainen velkojen järjestely olisi velalliselle parempi kuin se, että velkajärjestely evätään kokonaan esteperusteen takia, joka mahdollisesti koskettaa yhtä taikka muutamaa velkaa. Linna kirjoittaa järjestelmän olevan tältä osin jäykkä ja kategorinen (Linna 2015, 31), josta olen samaa mieltä.

On mielenkiintoista, kuinka eriarvoisilta esteperusteet vaikuttavat. Toisissa tulkinnanvaraa on huomattavasti enemmän kuin toisissa. Kuten aiemmin toin ilmi, pitää piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen sisällään hyvinkin monenlaisia seikkoja, kun taas esimerkiksi aikaisempi velkajärjestely tai rikollinen toiminta ovat mielestäni hyvinkin yksiselitteisiä. Esteperuste on olemassa, mikäli hakijalla on aiemmin ollut velkajärjestely. Sitä ei tarvitse ns. sen enempää pohtia. Lopulta jokaisen esteen kohdalla on kuitenkin kyse siitä, onko olemassa sellaisia painavia syitä, jotka puoltavat velkajärjestelyn myöntämistä, yli esteperusteen olemassaolon.

Painavien syiden perusteella myönnetty velkajärjestelyt alkoivat tutkimusta tehdessä kiehtomaan minua. Harkitsin, että tuon tutkimuksessa esille myös painavien syiden perusteella myönnettyjen velkajärjestelyhakemusten määrän, mutta totesin sen olevan kohtuuttoman suuren työn takana. Tämä olisi hyvä aihe jatkotutkimukselle, jossa selvitetäisiin, kuinka paljon Pirkanmaan käräjäoikeudessa hyväksytään velkajärjestelyjä vuositason painavien syiden nojalla. Tutkimuksessa selvitetäisiin samalla se, mikä tai mitkä painavista syistä puoltavat velkajärjestelyä, ja mitä asioita painavia syitä arvioitaessa on painotettu. Tämän avulla olisi mahdollista lisäksi selvittää se, kuinka suurta osaa velkajärjestelyhakemuksia vastustetaan. Mikäli tämänkaltaisen

tutkimuksen tekisi myös vuodesta 2018, tulisi siitä erittäin hyvä jatkumo tälle tutkimukselle. Mielestäni se menestyisi kuitenkin myös aivan omana tutkimuksenaan.

Toinen jatkotutkimusidea olisi laajentaa hylkäysten syiden tutkimista useammalle vuodelle, jotta saataisiin pidemmältä ajalta kuva siitä, mitkä hylkäysten syyt eniten painottuvat. Mikäli tutkimus ulotettaisiin useammalle vuodelle, saataisiin siihen väistämättä mukaan myös harvinaisemmista syistä hylättyjä velkajärjestelyhakemuksia. Luultavasti kuitenkin jo tässäkin tutkimuksessa esiintyvät yleisimmät hylkäämisen syyt tulisivat esiin siinäkin tutkimuksessa, mutta sillä saataisiin mahdollisesti mukaan myös harvemmin käytetyt velkajärjestelyhakemusten hylkäysten syyt. Se, onko kyseessä liian samankaltainen tutkimus, on kuitenkin pohdittava asia.

Onnistuin mielestäni tässä tutkimuksessa hyvin. Sain vastauksen kaikkiin tutkimuskysymyksiin ja selvitin varsinaisen opinnäytetyöongelman. Tutkimus sujui suunnitelmien mukaan, eikä varsinaisia yllätyksiä ilmennyt. Kävin läpi Tuomas-järjestelmästä vuoden 2018 kaikki velkajärjestelyasiat kolmeen kertaan. Lisäksi kävin läpi hylätyt hakemukset useampaan kertaan, jotta saatoin olla varma, että olen saanut poimittua jokaisesta oikeat hylkäämisen syyt. Prosenttiosuudet oli mahdollista tarkastaa erillisen prosenttilaskurin avulla, jolloin pystyttiin varmistumaan kuvioiden paikkansapitävyydestä. Tutkimuksessa käytetyt lähteet ovat olleet ajantasaisia sekä oikeudellisia lähteitä. Näin ollen tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Mielestäni myös vuoden otanta oli tarpeeksi kattava, jotta jonkinlainen kuva hylkäysten syistä Pirkanmaan käräjäoikeudessa voitiin selvittää. Mielestäni opinnäytetyötäni voivat hyödyntää kaikki Pirkanmaan käräjäoikeudessa yksityishenkilön velkajärjestelyjen parissa työskentelevät henkilöt, joihin kuuluu käräjätuomareita, käräjänotaareita sekä käräjäsihteereitä. Se antaa myös hyvän käsityksen lainsäädännön sisällöstä esteperusteiden ja painavien syiden osalta.

Tutkimusta olisi voitu täydentää esimerkiksi haastattelemalla lainkäyttöhenkilöstöä eli käräjätuomareita ja käräjänotaareita. Haastattelun avulla olisi voitu selvittää esimerkiksi se, kuinka suuri vaikutus velallisen kirjoittamalla velkahistorialla on päätöksentekoa ajatellen. Toki esimerkiksi vuoden 2019 läpikäymisellä olisi saatu tarkemmin käsitys talous- ja velkaneuvonnan uudistuksen vaikutuksista ja samaten vuoden 2020

läpikäymisellä olisi saatu selville Covid19-pandemian vaikutukset. Kokonaisuutena tutkimus oli kuitenkin mielestäni hyvin rajattu ja pääsin asettamiini tavoitteisiin.

LÄHTEET

Ervasti, K. 2004. Empiirinen oikeustutkimus. Teoksessa Lindfors, Heidi (toim.): Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 7.1.2021. <http://hdl.handle.net/10138/152554>

HE 78/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta.

HE 98/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n muuttamisesta.

HE 102/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi talous- ja velkaneuvonnasta.

HE 183/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä.

HE 180/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.

HE 83/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 52/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta.

Häkkänen, A. 15.12.2018. Oikeusministeri Antti Häkkäsen puhe yksityishenkilön velkajärjestelyn 25-vuotisjuhlailaisuudessa Smolnassa. Viitattu 20.2.2021. <https://bit.ly/3bt7lmm>

Jyväskylän yliopiston www-sivut 2020. Viitattu 7.1.2021. <https://koppa.jyu.fi/>

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KKO 1995:1.

KKO 1995:15.

KKO 1995:190.

KKO 1997:100.

KKO 1997:166.

KKO 1998:71.

KKO 2001:21.

KKO 2004:108.

KKO 2006:34.

KKO 2011:9.

KKO 2012:42.

Koulu, R. 2002. KKO 2001:99. Yritystoiminnasta johtuva kevytmielinen velkaantuminen. Teoksessa Timonen Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein. II 2001. Helsinki: Talentum Media Oy.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2016. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. 2. uud. p. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, R. 2004-. Teoksessa Niemi, J., Lindfors, H., Koulu, R., Korkea-aho, E. & Havansi, E. Insolvenssioikeus. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 4.4.2021. <https://samk.finna.fi/Record/samk.991042686605968>

Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19.3.1999/361 muutoksineen.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57 muutoksineen.

LaVM 12/2014. Lakivaliokunnan mietintö 12/2014 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lindfors, H. 2004. Empiirinen oikeustutkimus. Teoksessa Lindfors, Heidi (toim.): Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 7.1.2021. <http://hdl.handle.net/10138/152554>

Lindfors, H. 2012. KKO 2012:42. Yksityishenkilön velkajärjestely ja rikosperusteinen este. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein I 2012. Helsinki: Talentum Media Oy.

Lindfors, H. 2012. KKO 2011:76. Yksityishenkilön velkajärjestelyn myöntäminen painavien vastasyiden perusteella. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein. II 2011. Helsinki: Talentum Media Oy.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4. uud. p. Helsinki: Talentum.

Linna, T. 2015. Nuori velkajärjestelyssä – fresh start vai syrjäytyminen? Oikeus 1/2015. Viitattu 6.3.2021. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/oikeus/15141.pdf>

Linna, T. 2019. Prosessioikeuden oppikirja. 2. uud. p. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 5.1.2021. <https://samk.finna.fi/Record/samk.991287936605968>

Majamaa, K. & Rantala, K. 2020. Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen. Valtioneuvoston selvityksiä 2020:5. Viitattu 8.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101608>

Niemi, J. & Lindfors, H. 2004-. Päivittyvä aineisto. Teoksessa Niemi, J., Lindfors, H., Koulu, R., Korkea-aho, E. & Havansi, E. Insolvenssioikeus. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 3.1.2021. <https://samk.finna.fi/Record/samk.991042686605968>

Nieminen, K. & Lähtenmäki N. 2021. Johdatus oikeuden empiiriseen tutkimiseen. Teoksessa Nieminen, Kati & Lähtenmäki Noora (toim.): Empiirinen oikeustutkimus. Helsinki: Gaudeamus.

Oikeusministeriön asettamispäätös VN/13298/2019. Viitattu 16.2.2021. <https://bit.ly/3u3R0NE>

Oikeusministeriön asetus velallisen maksukyvyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä 30.3.2001/322 muutoksineen.

Pirkanmaan käräjäoikeus. Vuosikertomus 2020. Ratilainen M. & Saviniemi S. (toim.). Viitattu 27.3.2021. https://www.e-julkaisu.fi/pirkanmaan_karajaoikeus/vuosikertomus-2020/mobile.html#pid=1

Pirkanmaan käräjäoikeus. 11.7.2018. KO HJ 18/13800.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 24.8.2018. KO HJ 18/17203.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 27.11.2018. KO HJ 18/18616.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 18.12.2018. KO HJ 18/17877.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 4.2.2019. KO HJ 18/37109.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 11.2.2019. KO HJ 18/32609.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 19.2.2019. KO HJ 18/29730.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 19.2.2019. KO HJ 18/39566.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 27.2.2019. KO HJ 18/36881.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 1.3.2019. KO HJ 18/32035.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 6.3.2019. KO HJ 18/38930.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 15.3.2019. KO HJ 18/18102.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 15.4.2019. KO HJ 18/41770.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 16.4.2019. KO HJ 18/42125.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 28.11.2019. KO HJ 18/24053.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2018. Velkajärjestelyt. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.3.2021. http://www.stat.fi/til/velj/2018/velj_2018_2019-07-01_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2018–2020. Velkajärjestelyt. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.3.2021. <https://bit.ly/3uZUuku>

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2018–2020. Velkajärjestelyt. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.3.2021. <http://tilastokeskus.fi/til/velj/tau.html>

Tammi-Salminen, E. 2011. Velkaantumisesta kulunut aika painavana syynä velkajärjestelyn myöntämiselle (KKO 2011:9). Oikeustieto 3/2011. Viitattu 28.2.2021. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/oikeustieto/8416.pdf>

Tammi-Salminen, E. 2007. Yleinen maksumoraali ja velkajärjestelyn myöntäminen - velkajärjestelylain 10 a §:n painavat syyt KKO:n käytännössä. Lakimies 1/2007. Viitattu 16.1.2021. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/lakimies/4354.pdf>

THO 17.09.2996/2980.

Tieteen termipankin www-sivut 2021. Viitattu 4.4.2021. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu>

Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2018. Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2019:8. Oikeusministeriö. Helsinki 2019. Viitattu 16.4.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-745-8>

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 28/2015. Selvitys talous- ja velkaneuvonnan nykytilasta ja järjestämisvaihtoehdoista. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 24.1.2021. <https://bit.ly/37kNX9W>

Työryhmämietintö 2009:20. Maksuohjelman kesto. Velkajärjestelytyöryhmä. Oikeusministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 10.2.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-947-4>

Uitto, T. 2012. Ilmeisen kevytmielisestä velkaantumisesta piittaamattomuuteen. Juhlaulkaisu Jarmo Tuomisto 1952–9/6–2012. Viitattu 20.2.2021. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/artikkelit/9206.pdf>

Uitto, T. 2009. Maksuvelvollisuuden lakkaamisesta. Helsinki: Kiinteistöalan kustannus.

Uitto, T. 2010. Velkajärjestely. Helsinki: Kiinteistöalan kustannus.

Velkajärjestelytyöryhmä. Velkajärjestelylain tarkistaminen. Oikeusministeriön julkaisu 59/2013. Viitattu 22.1.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-346-7>